

1 x 1 = veel

35 jaar Navigatorwerk in Nederland

Door Gien Karssen

Oorspronkelijk uitgegeven in de Telos-reeks door Buijten en Schipperheijn, in samenwerking met De Navigators, 1983.

Met toestemming van de uitgever nu digitaal beschikbaar gemaakt en aangepast aan de huidige spellingregels.

Inhoud

Voorwoord

1. Een gedenkwaardige ontmoeting
2. De man en zijn visie
3. Het onopvallende begin
4. De volgende fase
5. De cirkel wordt groter
6. Schakels in een keten
7. Open deur in Delft
8. Een strategische bediening
9. De Captain's Club
10. Het dubbeltje van Judy
11. Invloed in de maatschappij
12. Bijdrage aan de kerk
13. $1 \times 1 = \text{veel}$

Noten

Voorwoord

De beste stuurman staan aan wal. In dat opzicht behoort ik tot de 'beste' Navigators. Ik heb dit werk in Nederland wortel zien schieten. Ik heb tegen het einde van de jaren zestig die verrassende 'explosie' van studentenactiviteiten aanschouwd en erover geschreven. En ik heb sindsdien de gestage groei gevolgd, al was het dan vaak door de ogen van Gien Karssen, met wie mijn vrouw en ik al jaren bevriend zijn.

Als een stuurman aan de wal heb ik van tijd tot tijd commentaar gegeven. Niet dat De Navigators daarnaar veel geluisterd hebben. Echte stuurman weten waarheen ze willen. Ze hebben hun koers uitgezet. De 'wijsheden van de wal' laten ze over zich heen gaan als het gekras van de meeuwen die het schip uitgeleide doen. En dat is maar goed ook.

Ik heb nog wat meegeholpen om dit werk vaste voet in Nederland te geven. In het begin van de jaren vijftig organiseerde Youth for Christ een evangelisatiecampagne in een tent in Amsterdam met een Amerikaanse predikant als evangelist. In opdracht van het comité vroeg ik Gien of 'haar' Navigators de nazorg van de mensen die tot geloof kwamen op zich wilden nemen. Net als later bij de stadionbijeenkomsten van Billy Graham in Amsterdam en Rotterdam. Dat deden ze. En al gauw werkten ze aan meer evangelisatieactiviteiten mee.

Dat was in de tijd dat er veel jeugdevangelisatiebewegingen in Nederland waren: Youth for Christ, Jeugd en Evangelie, IJE, om er maar een paar te noemen. In dat rijtje werden De Navigators nooit vermeld. Iedereen zag ze als een hulporganisatie en vergat gemakshalve dat dit een zelfstandige beweging was met een geheel eigen benaderingswijze.

Dat veranderde tegen het einde van de jaren zestig, toen massa-evangelisatie allang tot de verleden tijd behoorde, en de bekende evangelisatiebewegingen óf ter ziele waren óf een zieltogend bestaan leidden.

Het waren de jaren van de 'angry young men', die tegen de gevestigde orde schopten of onderdoken in een eigen subcultuur. Het waren ook de jaren waarin Youth for Christ herboren werd en de Jesus People zich het lot aantrokken van aan drugs verslaafden.

De Navigators doken plotseling op aan de Nederlandse universiteiten en hogescholen. Ze werden omschreven als een nieuwe christelijke studentenbeweging. Maar daardoor bleef opnieuw dat typisch eigene van deze beweging buiten zicht.

Dat geheel eigene is in dit boek van Gien Karssen het best omschreven door Rinus Baljeu: 'Ik geloof dat deze werkwijze van de ene persoon tot de andere een van de weinige dingen (ik zou liever zeggen: methoden, JvC) is die overlevingskansen hebben in een verregaande gesecculariseerde samenleving...' Daar ligt de wezenlijke kracht van deze beweging. Ze is geen hulporganisatie. Ze is meer dan een studentenbeweging. Ze is een groep van bewogen mensen

die andere mensen tot steun willen zijn. We zien in onze jaren tachtig deze beweging dan ook in alle richtingen uitwaaiëren. Naast studenten worden nu ook middelbare scholieren, echt)paren, alleenstaanden bereikt en geholpen. In een tijd waarin van de kerken (al of niet terecht) wordt gezegd dat ze zich te veel met de problemen van de wereld bezighouden, in een tijd waarin christenen hun kracht zoeken in nieuwe evangelisatiemethoden, in een tijd waarin mensen beschouwd worden als data voor computers, schenken De Navigators aandacht aan mensen die zich maar al te vaak een nummer voelen, die eenzaam zijn of alle hoop hebben verloren.

Marcus schrijft in hoofdstuk 2:15 dat Jezus veel volgelingen had. Hij had maar twaalf discipelen. Die discipelen en niet die belangstellende volgelingen veranderden de geschiedenis.

De opdracht die Jezus ons gaf is om de volken tot zijn discipelen (en niet tot alleen maar volgelingen) te maken. De Navigators hebben die opdracht tot de hunne gemaakt.

Ik hoop dat ze dat zullen blijven doen.

Jan J. van Capelleveen
September 1983

Jan J. van Capelleveen studeerde in Chicago en keerde in 1951 terug naar Nederland. Hij werkte eerst als evangelist bij Youth for Christ-Nederland en werd vervolgens kerkredacteur van de Rotterdammer-bladen. In 1970 werd hij benoemd tot secretaris voor informatie bij het Nederlands Bijbelgenootschap. Tevens is hij eindredacteur van het zendingsblad Vandaar en van de Marimba-bladen.

1. Een gedenkwaardige ontmoeting

Eén ontmoeting kan je leven totaal veranderen. Dat overkwam mij. Toch kwam het geen moment bij me op, dat weekend in maart 1948 toen ik naar toespraken van Dawson Trotman luisterde, dat mijn leven daarna nooit meer hetzelfde zou zijn. Mijn werk in de komende kwarteeuw zou erdoor worden bepaald. Ik zou mensen ontmoeten, plaatsen en landen bezoeken die anders buiten mijn gezichtsveld waren gebleven. Het belangrijkste was dat ik een doel zou gaan nastreven dat ik daarvoor niet op dezelfde wijze had gekend. Het kennen en volgen van de Here Jezus Christus kreeg een nieuwe dimensie.

Nu, 35 jaar later, blijkt dat de visie van die ene man niet alleen mijn leven veranderde, maar eveneens dat van tienduizenden anderen. Dit zal naar mijn vaste overtuiging blijven gebeuren. Niet omdat de organisatie van De Navigators in Nederland uit die ontmoeting ontstond, maar omdat er een visie werd belicht die bijbels, aanstekelijk en toepasbaar is.

Die visie berust op het inzicht dat een christen is geroepen om geestelijk vrucht te dragen. Deze vrucht bestaat niet alleen in een heilig en aan God toegewijd leven. Meer dan dat, hij of zij kan zich vermenigvuldigen in een ander leven. Met andere woorden: als gevolg van iemands christen-zijn moeten er meer christenen op de wereld komen. Net zoals een mens zich na zijn geboorte ontwikkelt, volwassen wordt en te zijner tijd kinderen krijgt, zo kan een christen na zijn wedergeboorte zich via nazorg ontwikkelen tot geestelijk ouderschap.

Geestelijk ouderschap

De Bijbel geeft daarvan duidelijke voorbeelden. We zien hoe Mozes Jozua begeleidt naar geestelijke volwassenheid, het dragen van verantwoordelijkheid en het overnemen van zijn eigen taak. Paulus schrijft herhaaldelijk over en aan zijn 'kinderen in het geloof'. Aan één van zijn geestelijke zonen, Timoteüs, verwoordt hij hoe hij zich deze vermenigvuldiging voorstelt: 'Geef het onderricht, dat je mij hebt horen geven, in het bijzijn van veel getuigen door aan mannen op wie je aankunt en die bekwaam zijn ook anderen te onderrichten.'¹ Zo vermenigvuldigde Paulus zijn leven in dat van een ander.

De Here Jezus zelf gaf het voorbeeld. Zijn grootste aandacht was voor enkelingen, zijn discipelen. Hij begeleidde en onderrichtte hen. Hij verliet hen met de opdracht: 'Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen (...) en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.'² Die discipelen zetten het werk op aarde voort nadat Jezus naar de hemel was teruggekeerd.

Het is vreemd dat in de latere kerkgeschiedenis evangelisatie, wereldzending en andere aspecten van woordverkondiging aandacht kregen, maar het winnen en ontwikkelen van de enkeling niet werd onderwezen.

Zijn visie op deze waarheid ging het leven van Dawson Trotman beheersen. Hij wijdde zich eraan. In de jaren dertig ontstond daardoor het werk van De Navigators in de Verenigde Staten van Amerika. Na de oorlog plantte het zich

over de hele wereld voort. Nu, vijftig jaar later, is dat werk uitgegroeid tot een organisatie met 2000 stafleden, mannen en vrouwen van 31 nationaliteiten, werkzaam in 48 landen.

Bij het sterven van de stichter van De Navigators in 1956 zei de evangelist dr. Billy Graham: 'Ik denk dat Dawson Trotman meer levens heeft aangeraakt dan enig mens die ik ooit heb gekend.' Dit is een opmerkelijke uitspraak van een man die zelf zeer grote massa's mensen met het evangelie heeft bereikt.

Bijbels-logisch

Boeiend waren die toespraken in 't Brandpunt in Doorn. Er werden aspecten belicht zo aanwijsbaar aanwezig, zo bijbels-logisch, dat ik me afvroeg: waarom heb ik die zelf niet in mijn bijbel ontdekt? Er werden wegen gewezen om God te dienen, zo toegankelijk, zo praktisch, dat ieder christen die zou kunnen bewandelen.

Geestelijke vermenigvuldiging, net als biologische voortplanting, hangt niet af van intelligentie, opleiding of financiële status. De enige voorwaarde is volwassenheid.

Volwassenheid is een gevolg van groei, en groei is afhankelijk van ademhaling, voedsel, beweging en rust. Diezelfde dingen maken – geestelijk vertaald – de gezonde ontwikkeling van het christenleven uit.

Hier werden mogelijkheden geboden voor ieder christen, ook de geringste. De woorden van Jesaja (hoofdstuk 60:22) dat de 'kleinste tot een geslacht zal worden en de geringste tot een machtig volk', hielden ook in geestelijk opzicht beloften in. Die beloften riepen op tot twintigste-eeuws discipelschap. Tot het beter kennen en volgen van Jezus Christus.

Geboorte en groei

Duidelijker dan tevoren zag ik de relatie tussen wedergeboorte en groei. Zoals Titus schrijft dat Gods genade niet alleen is verschenen om ons te bevrijden van de zonde, maar ook om ons op te voeden en te leren om heilig te leven in deze wereld.³

Of Paulus, die zegt dat de redding die het geloof brengt, moet resulteren in het goede werk doen dat God heeft voorbereid.⁴

Petrus vertelt dat groei afhankelijk is van geestelijk voedsel. Dat is het Woord van God. We moeten net als pasgeboren kinderen verlangen naar pure (geestelijke) melk, waardoor we zullen groeien.⁵

Zijn opdracht tot geestelijke vermenigvuldiging aan Timoteüs laat Paulus vergezeld gaan van de raad: 'Van jongs af ben je vertrouwd met de heilige Schrift, waaruit je wijsheid kunt putten en die je redding kan brengen door het geloof in Christus Jezus. Alles wat hierin staat, is door God geïnspireerd en bruikbaar voor het onderrichten van de waarheid, het weerleggen van dwalingen, het herstellen van fouten en voor de opvoeding tot een rechtschapen leven. Zo zal de man die God dient, berekend zijn voor zijn taak en toegerust

voor elk goed werk.⁶

Nieuwe mogelijkheden

De klanken waren vertrouwd, maar de nadruk was nieuw. Wat aansprak waren de mogelijkheden die ze openden. Om God te dienen hoefde je niet speciaal naar het zendingsveld te gaan of een bepaalde taak in de kerk te vervullen. Het kreeg een nieuwe dimensie. Je kon Hem dienen met je leven, dat biddend vermenigvuldigen in een ander leven. Dat gold gewone mensen zoals ik, vrouwen net zo goed als mannen. Mensen zonder theologische universitaire of Bijbelschoolopleiding waren daarvan niet uitgesloten. Dat was bemoedigend, uniek!

Geestelijke vrucht bleek afhankelijk van geestelijke groei. Van je persoonlijke omgang met God en zijn Woord. De voorbeelden van mensen die geestelijk reproductief waren, die nadat ze zelf christen waren geworden anderen hadden gewonnen en begeleid, waarmee Trotman zijn toespraken illustreerde, spraken aan. Het verlangen werd bij mij geboren: Here God, laat mij op deze manier mogen leven en werken. Laat me invloed voor U in mijn land, in de wereld mogen hebben. Laat me een hedendaags discipel mogen zijn, een magneet die anderen aantrekt. Een voorbeeld dat tot navolging inspireert.

Officieel werd de stichting De Navigators pas een aantal jaren later in Nederland opgericht. In de kiem werd het werk die dagen in maart 1948 geboren.

2. De man en zijn visie

De geschiedenis van De Navigators is die van mensen. Niemand heeft daarop zo'n stempel gedrukt als de stichter Dawson Earle Trotman.

'Daws', voor zijn vrienden en medewerkers, werd in 1906 in Bisbee, Arizona, geboren. Zijn familiestamboom vertoont namen van voorname Britten uit het kerkelijk en maatschappelijk leven en die van een levenslustige, avontuurlijke vader, die de trek naar het verre Westen van Amerika aandurfde en daar een eenvoudig bestaan begon.

Daws, het tweede kind uit het huwelijk van Charles en Mildred Trotman, werd te vroeg geboren. Hij had een hartafwijking en woog nog geen tweeënhalf pond. Geen wonder dat de dokters hem weinig kans gaven en zijn vader verzuchtte: 'We dachten, die brengen we nooit groot.' Dat gebeurde desondanks toch, want God had een speciaal plan met zijn leven.

Bij het opgroeien vertoonde Daws het extraverte en levenslustige karakter van zijn vader en de ernstige, perfectionistische trekken van zijn moeder. Zijn vader was atheïst. Zijn moeder voelde zich aangetrokken tot groepen met een charismatische inslag. Dat verschil werd de voornaamste reden waarom hun huwelijk eindigde in een scheiding.

Daws zelf sloot zich jong aan bij de presbyteriaanse kerk (te vergelijken met onze reformatorische kerken). Hij dompelde zich onder in allerlei activiteiten in de kerk en op school. Door zijn intelligentie, veelzijdige interesse en tomeloze energie ontpopte hij zich op verschillende terreinen als leider. Na zijn middelbareschooltijd ging het helaas een tijdlang bergafwaarts met hem.

Geleidelijk raakte hij verstrikt in een leven van drinken, gokken en stelen. Hij leek eerder op weg te zijn naar de gevangenis dan de man te worden bij wiens graf een toonaangevend christen zei: 'We zijn hier vandaag gekomen niet om te treuren en te huilen, maar om te delen in de overwinning van een man die elk van onze levens heeft aangeraakt. Wij vertegenwoordigen vandaag duizenden mensen van vele rassen, talen en culturen, aangeraakt door deze grote man.' (Dawson Trotman overleed in 1956, ruim 50 jaar oud, terwijl hij iemand anders van de verdrinkingsdood redde.)

Onderwijzeressen

Twee mensen die de hoop betreffende Daws niet hadden opgegeven, waren de onderwijzeressen Irene Mills en Laura Thomas. Ze hadden fiducia in de leergierige, vriendelijke, hoewel vaak lastige jongen, die zo'n uitzonderlijke interesse in mensen had. Ze waren ook zijn zondagsschoolonderwijzeressen en ze hadden de aanvankelijk goede start die de jongen als christen scheen te hebben gemaakt, opgemerkt. Ze baden veel voor hem, smeekten jarenlang dat hij zou terugkeren tot God.

Hun gebedsverhoring zou mee de aanleiding worden voor de grote waarde die Trotman in zijn latere leven toekende aan het gebed. Na zijn radicale omkeer als

twintigjarige jongeman ging gebed een grote plaats in zijn leven innemen. In een radiotoespraak zei hij later daarvan: ‘Als u zegt: “Onze Vader, die in de hemelen zijn”, dan hebt u zich gewend tot God de Vader, de Schepper van het heelal, die de wereld in zijn hand houdt. Waar vroeg u om? Vroeg u om onbetekenende kleinigheden? Kinderspeelgoed? Of vroeg u om werelddelen? Het is werkelijk een tragedie als we denken aan de *kleine* dingen, die we vragen van een *grote* God. Als Hij zegt: “Roep tot Mij en Ik zal u antwoorden en u grote, ondoordringelijke dingen verkondigen”, moeten we geloven dat Hij meent wat Hij zegt.’¹

Radicale omkeer

De radicale en blijvende omkeer zelf kwam tot stand door een directe confrontatie met het Woord van God. Als bewijs dat hij zijn leven wilde beteren, bezocht Daws een jeugddienst van de kerk waar een serie Bijbelteksten werd verstrekt om uit het hoofd te leren. Natuurlijk in de hoop dat die het hart zouden raken.

Dat gebeurde bij Daws. Op een dag, op weg naar zijn werk, schoten de geleerde teksten hem te binnen. De Heilige Geest gebruikte het Woord van God om hem te overtuigen van zonde en eeuwig leven. ‘Ik haalde mijn Nieuw Testamentje uit mijn zak en zocht de tekst op. Ja, het stond er net zó: “... wie mijn woord hoort en Hem gelooft die Mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit de dood in het leven.”² Toen heb ik, voor zover ik het mij kan herinneren, voor de eerste keer bewust gebeden, zonder dat een moeilijkheid met de politie of iets dergelijks mij daartoe dwong.’

Wat het geloof eerder ook voor hem betekend mocht hebben, dit werd het uur van zijn werkelijke beslissing voor Christus, van een definitieve omkeer, die de Bijbel bekering noemt. Daarna bleef Daws Bijbelteksten uit het hoofd leren want hij had het nut daarvan ervaren. De eerste drie jaar leerde hij er één per dag. De omgang met God via zijn Woord veranderde zijn leven. Geen van Daws’ vele vrienden twijfelde aan de grote verandering in zijn leven. Een stads- en leeftijdgenote zou twintig jaar na Daws’ dood zeggen: ‘De hele stad wist het. Hij vertelde het aan iedereen die hij zag. Hij zou je apart nemen en zeggen: “Heb je gehoord wat er met mij is gebeurd?”’

Visie

Voortaan besteedde Daws zijn energie en inventiviteit voor de Meester die hij met onverflauwde inzet ging dienen. Een vriend zei over hem: ‘Dawson was een man met visie. Als onze God klein is, lijkt de wereld groot; maar als onze God groot is, lijkt de wereld klein. En Dawson zag de wereld als te winnen voor Christus. Geen project was te groot en geen plan te ondernemend als hij voelde dat God erbij betrokken was... zijn God was groot en de wereld was klein.’ Als voorbereiding op zijn werk trok hij zich zes weken lang elke morgen met een vriend terug in de bergen om te bidden. Doordeweeks was dat van vijf tot

zeven uur, eer ze naar hun werk gingen. Op zondag begonnen ze een uur eerder en baden drie uur.

Ze begonnen te bidden voor hun dagelijks werk, voor hun zondagsschoolklasjes. Na vier weken hield de vraag hen bezig: 'Is God groot genoeg om ons in elke staat van Amerika te gebruiken?' Omdat ze dit geloofden, haalden ze de landkaart erbij en maakten aanspraak op Gods beloften.

Wereldkaart

De laatste week was hun visie op wat God door hen zou kunnen doen zo gegroeid dat er een wereldkaart aan te pas kwam. Ze legden hun vinger op Duitsland, Frankrijk, Italië.

'Ik herinner mij nog goed', zei Daws later, 'dat mijn oog op een klein eiland dicht bij China viel – we moesten goed kijken om het te ontdekken – en we smeekten God of Hij ons daar, in Formosa, wilde gebruiken voor de mensen die daar woonden.' De woorden van de Engelse zendeling-Bijbelvertaler William Carey, 'Verwacht grote dingen van God, onderneem grote dingen voor God', werden zijn lijfspreuk.

Vijftien jaar later, nadat het werk in Amerika goed op gang was gekomen, bezocht Trotman op een wereldreis (voor het eerder beschreven bezoek) ook Nederland. Hij kwam regelrecht van Formosa waar De Navigators op verzoek van enkele zendingen begonnen met Bijbelstudies en nazorgwerk. Douglas Sparks, die later naar Nederland kwam, werd hun eerste Navigator-zending. Duizenden Chinezen werden versterkt in hun geloof en zetten later het werk zelfstandig voort. De invloed van Dawson Trotman was zijn loop rond de wereld begonnen!

Terugkijkende, beschouwde ik in latere jaren de kennismaking met hem steeds meer als een voorrecht. Ontmoetingen met mensen die toegewijd zijn aan God geven impulsen en een stimulans die men niet te hoog kan aanslaan.

3. Het onopvallende begin

‘Een reis van duizend mijlen begint met één enkele stap.’ Zo ergens, dan is dit van toepassing op het Navigatorwerk in Nederland. Weinig organisaties zijn waarschijnlijk ooit eenvoudiger begonnen. We startten met niets. We hadden geen kantoor, geen briefpapier, laat staan een budget. De onkosten werden gedekt uit een overheidspensioen amper toereikend voor één persoon. Daarvan moesten er intussen twee leven en een beginnende kantooradministratie draaien. We glimlachten dan ook in onszelf als we van een gast hoorden dat er bij ons uitstekende spaghetti werd gegeten. Het was de enige van de drie warme maaltijden per week waarvan je met een beetje handigheid iemand kon laten mee-eten.

Vanwege de krappe huisvesting vlak na de oorlog huisden we in twee kamers, waarvan de grootste zowel voor kantoor als voor wonen, eten en slapen diende. ’s Morgens liep je in vijf stappen van je bed naar je schrijftafel. Als er onverwacht – onkundig van het pas opgerichte ‘kantoor’ – te veel aanloop kwam, ging het ‘dicht’.

We schreven 1948, een tijd waarin ons land zich langzaam herstelde van de Tweede Wereldoorlog. Ervaring in het werken op interkerkelijke basis of met buitenlanders was in het algemeen klein. Organisaties als Youth for Christ, de Kinder-Evangelisatie-Clubs, de eerste Nederlandse Bijbelschool en dergelijke, kwamen net van de grond. Geestelijk werkers die leefden uit geloof, dat wil zeggen van de ondersteuning van sympathiserende medechristenen, waren gemakkelijk op de vingers van één hand te tellen. Het bijbelse gegeven van het afzonderen van tienden (10% van het inkomen), wat voor veel christenen nu regelmatige praktijk is, werd weinig of niet gedaan en zeker niet onderwezen. Het woord nazorg in samenhang met evangelisatie was een onbekend begrip. Eén van de menselijke factoren waardoor De Navigators in Nederland vaste voet aan de grond kregen, was het simpele feit dat ik beschikbaar was.

Persoonlijke achtergrond

Mijn man stierf aan het eind van de Tweede Wereldoorlog in een Duits concentratiekamp na een zeer kort huwelijk. Na de eerste verdovende klap en een periode waarin ik weinig zicht op de toekomst had, ontdekte ik dat ik mijn eigen verdriet het beste zou kunnen verwerken door beschikbaar te zijn voor anderen. Die overtuiging en een zekere mate van financiële onafhankelijkheid ten gevolge van een weduwenpensioen maakten dat ik hier en daar in geestelijk werk hand- en spandiensten ging verrichten. Tot een vaste werkring, ondanks verzoeken in die richting, kwam het niet. Ik was niet overtuigd dat de aangeboden plaatsen voor mij een open deur van God waren. Als de ene deur in je leven met een klap dichtslaat, dan kost het moed en bijzonder vaste overtuiging voor je een andere durft binnen te gaan.

Kort voordat ik Dawson Trotman ontmoette, vatte de gedachte post dat God me

riep in zijn dienst. Bij die eerste ontmoeting met Dawson had ik geen idee ervan dat hier jarenlang mijn toekomst zou liggen. De enige afspraak die we maakten, was dat ik de Topical Memory System (toen Geheugen-Bijbel-Cursus, nu het werkboek *Dichtbij*) zou vertalen en administratief behartigen. Ik denk dat we ons van beide kanten afwachtend opstelden om te zien of de Here deze samenwerking zou bevestigen.

Medewerkers

Veel later hoorde ik hoe er in die begintijd in Amerika voor medewerkers in de wereld, inclusief voor een ‘man’ in Nederland werd gebeden. Die eerste man – Dan Piatt – kwam pas vijf jaar later. Toen was het werk zich al gaan ontwikkelen door twee jonge vrouwen. Mijn zuster, Manny Leinenga (nu echtgenote van ds. F.H. Veenhuizen) was me intussen komen helpen omdat er voor één persoon te veel werk kwam. Het werd het enige werk van De Navigators ter wereld dat niet door een man werd opgezet. De kerk begon haar aantrekkingskracht op mannen reeds te verliezen. De kerkbanken vulden zich steeds meer met meer vrouwen dan mannen. Daarom verlangde Trotman naar een werk waarin vooral mannen zich aangesproken en uitgedaagd wisten. God stelt zich evenwel niet afhankelijk van het geslacht van een mens, van man of vrouw. Hij werkt via iemand die beschikbaar is en die zich door Hem wil laten gebruiken. De Bijbel en de geschiedenis geven daarvan vele voorbeelden.

Toekomst

Zo kwam het fundament tot stand. De eerste contacten werden gelegd, de eerste studies rolden van de pers, de eerste nazorgcursussen werden gegeven. Hier en daar kwamen Bijbelkringetjes op gang. Dit alles gebeurde in samenspel met andere stafmedewerkers uit de omringende landen. Die gaven aanwijzingen, bemoedigden en corrigeerden. Zo kwam 1954 in zicht, het jaar waarin we duidelijker naar buiten zouden treden. Zelf kon ik niet vermoeden waartoe dit alles zou leiden, voor de organisatie noch voor mezelf. Je deed eenvoudig wat je kon met de gaven en het inzicht dat je had. Achteraf stel je dankbaar Gods leiding in je leven vast. Je merkt dat Hij op de puinhopen van een mensenleven een volmaakt nieuwe en rijke toekomst kan bouwen.

4. De volgende fase

Het leek een beetje op het Macedonische verzoek: Kom over en help ons. Dit kwam van het pas opgerichte Nederlandse Billy Graham Comité dat voorbereidingen trof voor de bijeenkomst (1954) in het Olympisch Stadion van Amsterdam. Contact met het team van dr. Billy Graham had uitgewezen dat de evangelist alleen wilde komen als er vóór en na de bijeenkomst grondige voorbereidingen voor de nazorg werden getroffen. En of die nazorg behartigd zou kunnen worden door De Navigators.

Graham was tot de overtuiging gekomen dat je weinig blijvende vrucht van evangelisatie mag verwachten als je niet al het mogelijke doet om hen die voor Christus kiezen ook verder te begeleiden. ‘Een beslissing’, heeft iemand eens gezegd, ‘vraagt 5%, de uitvoering ervan 95%.’

Gezien de kennis en ervaring van De Navigators op dit gebied kwam het tussen de beide organisaties jarenlang tot een hechte samenwerking. (Later bleek het voor de Graham-organisatie eenvoudiger om de nazorg in eigen hand te nemen. Navigator-stafmedewerkers stapten toen naar zijn organisatie over om daarmee te helpen.)

Onkundig van deze gebeurtenissen in Nederland besloot de leiding van De Navigators in Amerika bijna gelijktijdig dat de tijd rijp was om een man naar ons land te zenden. Het werd Dan Piatt, een vroegere zakenman en al enige tijd in Europa werkzaam. Hij bleek precies de man te zijn die we nodig hadden, iemand met goede contactuele kwaliteiten en ervaring in het opzetten van nazorgwerk voor grote bijeenkomsten. Met zijn komst trad de organisatie een nieuw tijdperk binnen.

Tweezijdige aanpak

De aanpak van de eerstvolgende jaren werd tweezijdig: naar buiten en naar binnen gericht. Naar buiten volgde een intensieve medewerking met het Nederlandse Billy Graham Comité. Er werden nazorginstructies gegeven. Christenen uit allerlei kerken en verschillende steden bekwaamden zich in het voeren van gesprekken met mensen die na de toespraak naar voren zouden komen voor een persoonlijk gesprek.

‘Zo openlijk op een uitnodiging daartoe ingaan zul je in ons land niet zien gebeuren’, zeiden sommigen, ook in het voorbereidende comité. ‘Nederlanders zijn daarvoor te terughoudend.’ Maar het gebeurde wel. Meer dan duizend ouderen en jongeren stroomden die juniavond in Amsterdam naar voren. Ze hadden voor het eerst of bij vernieuwing een ontmoeting met de Here Jezus Christus. Voor velen werd dit het begin van een blijvende verandering. Onder hen was de veertienjarige Jan Willem van der Hoeven, later bekend door zijn werk onder Joden en Arabieren in Jeruzalem. De grondige nazorg was een essentieel onderdeel van het geheel. Er werd gezocht naar een mogelijke opvang van deze personen binnen hun eigen plaatselijke kerk of gemeente. Er werd

Bijbelstudiemateriaal ontworpen om hen die christen werden of hen die zich opnieuw aan God wilden toewijden te helpen in hun geestelijke ontwikkeling. Die Bijbelstudies werden samengevat in de Wiel-serie. Dat was een serie van vier Bijbelstudieboekjes die de meest elementaire aspecten van het leven van een christen behandelden, zowel in zijn relatie met God als met mensen. Ze was internationaal samengesteld en voor Nederland bewerkt. Die studies zijn allang door veel andere, echt Nederlandse vervangen. Er is nu veel beter materiaal beschikbaar. We roeiden met de riemen die we hadden. Het centrale thema bleek ook niet tijdgebonden, het is nog actueel.

Het Wiel

Eén plaatje spreekt duidelijker dan duizend woorden, zegt men. Een 'plaatje' dat De Navigators door de jaren heen als hulpmiddel heeft gediend, is de illustratie van het Wiel. Dat helpt om simpel en overzichtelijk weer te geven waar het in het christenleven om gaat. Persoonlijk heb ik die illustratie altijd als waardevol ervaren. Ze hielp me bij het overzicht in de ontwikkeling van en de controle op mijn eigen leven en in de begeleiding van anderen.

De *Spil* van het Wiel wijst naar Christus, om wie alles draait en die recht heeft op de centrale plaats in een mensenleven. De twee verticale spaken zijn *Woord* en *Gebed* en duiden op de relatie met God. De twee horizontale spaken zijn *Getuigenis* en *Gemeenschap*. Ze verwijzen naar de relatie met de medemens. De *Velg* stelt voor: *De gehoorzame christen in actie*.

Het doel is duidelijk: Navigators willen geen mensen vormen die afzijdig in het leven staan, maar christenen die vanuit hun relatie met God zich hun verantwoordelijkheid bewust zijn. Christenen moeten in de wereld actief voor hun Heer bezig zijn. Ze moeten als zout wezen dat smaakmakend en bederfwerend de maatschappij doortrekt, schijnen als een licht dat anderen de weg wijst. Ze moeten met anderen leren delen wat ze zelf ontvangen hebben. Voor velen, ongeacht hun kerkelijke kleur of leeftijd, werden die studies een grondslag voor hun verdere geloofsleven. Ze bestudeerden (het boekje) *Het Woord*. Dat behandelde de inspiratie van de Bijbel, de verlossing door Christus, geestelijke groei, en bestrijding van valse leerstellingen. Ze werden erbij bepaald dat de Bijbel toepassing vraagt in het leven van elke dag.

Hun leven van *Gebed* werd (in een volgende studie) uitgediept; grondbeginselen daarvan en wat God zegt over beloften en voorwaarden in verband met gebedsverhoring. Wenken voor persoonlijk gebed gaven daarin praktische richtlijnen.

Gehoorzaamheid (die spaak werd later omgedoopt in *Gemeenschap*) is een bewijs van onze liefde voor God. Dat je kunt leren de wil van God te onderscheiden, gaf richting. De verschillende gezagsverhoudingen, in huwelijk, gezin, kerk en maatschappij en bovenal Gods gezag kwamen onder de loep in het derde boekje. De houding van een christen ten opzichte van zijn bezit en omgaan met geld werd behandeld. Dat je door van je geld te geven iets van

jezelf gaf, was vaak nieuw. Evenals het feit dat onze manier van geldbesteding eigenlijk openbaart of we ons leven waardevol vinden of het verkwisten. Dat geven voor de dienst van God in wezen investering voor de eeuwigheid is, was een geluid dat toen door weinigen al duidelijk was gehoord. In de loop der jaren hebben deze bijbelse principes ruim dividend opgeleverd. Ze werden de basis van ondersteuning van vele honderden werkers in geestelijke arbeid, werkzaam bij De Navigators en andere organisaties. Voor mijzelf hebben ze de noodzaak en vreugde van het geven van geld bevorderd.

Getuigen is niet alleen een zaak van woorden. Hoe kunnen woorden van de mond onze daden onderbouwen? Hoe krijgen ze gezag en inhoud en welke plaats speelt daarin het Woord van God? Hoe kan ik beknopt en toch duidelijk uitleggen wat geloof in Jezus Christus voor mij persoonlijk betekent? Hoe doe ik dat op een natuurlijke en niet opdringerige manier? Daarover ging het in de studie *Getuigenis*.

Invloed

Kortgeleden – vijftwintig jaar later – sprak ik op een bijeenkomst voor vrouwen. De gastvrouw, echtgenote van een bekend geestelijk leider in ons land, introduceerde me. Daarbij verwees ze naar de begintijd van De Navigators. Ze vertelde het gehoor wat die schriftelijke studies indertijd voor haar hadden betekend. In het veelzijdige werk dat haar man en zij nu doen, herken je grondgedachten die ze een kwarteeuw geleden oppikten in die Bijbelstudies. Ik denk dat velen, net als ikzelf, die ervaring met haar delen.

Het werk en de invloed van de Navigator-organisatie in Nederland nam via en na de Graham-activiteiten beduidend toe. Dat werd versterkt door een tweede massabijeenkomst (1955) in het Rotterdamse Feijenoord-stadion. Het aantal bezoekers en dat van mensen die kwamen voor persoonlijke hulp overtrof dat van de eerdere bijeenkomst. Ook gingen organisaties als Youth for Christ van de specialisatie van De Navigators op nazorggebied gebruik maken.

Voor het publiek in het algemeen bleef de naam praktisch onbekend. De aanpak van allerlei naoorlogse vragen en organisaties vroeg in die dagen al genoeg aanpassingsvermogen van kerkelijk Nederland. Om het geheel het beste te dienen, besloten De Navigators te werken onder naam van de initiatiefnemers van allerlei bijeenkomsten. Men wilde door toevloed van nieuwe namen de verwarring niet vergroten.

De periode met Dan Piatt liep in 1957 af. Hij verliet Nederland om lid te worden van het officiële Billy Graham-team.

Leven uit geloof

Voor mij en het intussen gegroeide aantal medewerkers waren dat boeiende jaren, hoewel niet altijd gemakkelijk. Zoals in een periode van pionieren verwacht mag worden, waren er vele uitdagingen. Er werd een veelvuldig beroep gedaan op je vermogen tot aanpassen, verdraagzaamheid, geduld en het

opgeven van je privacy. Het samenwonen van een dozijn mensen (een gezin met jonge kinderen en volwassen alleenstaanden) in een huis met tien kamers, waarvan er twee of drie voor kantoor werden gebruikt, was voor geen van de betrokkenen een gemakkelijke zaak. Het werken met wisselende bewoners, behorende tot verschillende nationaliteiten en kerken, vereiste soepelheid en een brede instelling. Toen ik in 1968 na veertien jaar het pand Koningin Wilhelminalaan 13 in Voorburg (voor velen indertijd een begrip) als laatste verliet, toonde de registratie van het Bureau Huisvesting dat er in die periode 66 mensen van acht nationaliteiten hadden gewoond!

Tot eer van God kan worden gezegd dat ondanks het beroep dat op een ieder werd gedaan, er zich geen wezenlijke conflicten voordeden. Het was een groeisituatie in de begintijd van het werk die we met Gods hulp goed doorstonden en waar we voor ons verdere leven veel van leerden.

Daar was de uitdaging van leven uit geloof, zonder vaste inkomsten. Onze secretaresses waren stuk voor stuk jonge vrouwen die een goedbetaalde baan opgaven voor een financieel onzekere toekomst. De eerste begon met een 'inkomen' van f 2,50 per maand. Een volgende met f 15,-, geld dat bijeengebracht werd door sympathiserende christenvrienden; een verpleegster, een onderwijzeres, een zakenechtpaar.

“‘Kost en inwoning zijn verzekerd’”, dat is het enige wat me werd toegezegd’, zegt nu Elly. ‘Maar, heel wonderlijk, als je op reis moest naar een conferentie of kleren nodig had, dan kwam op het juiste moment altijd een oplossing.’

‘Ik wist niet wat ik aanging’, zegt Manny. ‘Er was geen voorbeeld. Van het geld in die eerste tijd kon je alleen tandpasta, zeep en je tramkaarten kopen. Extra's waren er gewoon niet bij. Ik ben dol op karamels. 'k Herinner me dat ik eens bij het boodschappen doen karamels geprijsd zag voor 25 cent per ons. De verleiding was groot om een half ons te kopen voor de dertien centen die ik op zak had. Ik moest kiezen tussen karamels en naar huis lopen (een wandeling van ruim een uur) of geen karamels en de bus nemen. Het werd de bus! Ik heb niet altijd gekregen wat ik graag wilde. Wél wat ik nodig had.’

Extra dimensie

Wat het werk die dagen een extra dimensie gaf, waren ook de relaties met het buitenland. Dan Piatt en zijn opvolger Doug Sparks waren beiden verantwoordelijk voor het opzetten van Navigatorwerk in andere landen van Europa. Als hun medewerkers hadden wij een aandeel daarin. Ons kantoor was klein, maar onze wereld was groot. Dát, en Gods zegen op het werk, maakte dat je je werk met visie en dankbaarheid kon doen.

Mensen vroegen me in die tijd soms: ‘Geeft dat je nu wel voldoening, zulk (eenvoudig) werk op kantoor?’ Ik kon dat altijd volmondig met ‘ja’ beantwoorden. Voor mij was dat werken middel tot een doel. Het werk gebeurde dan wel het meest achter de schermen, maar het resultaat was dat mensen gingen leven en werken voor God. Dat was groots!

5. De cirkel wordt groter

‘Waar het hart vol van is, daarvan spreekt de mond’, zegt het spreekwoord. De feiten bewijzen zijn gelijk. Als ons hart (figuurlijk gesproken) – onze gedachten – vervuld zijn van vreugde of verdriet, onze omgeving wéét het. We prátén erover.

Waar het hart vol van is, bepaalt ook onze daden. Daarom gaf de wijste mens die ooit leefde, Salomo, het advies: ‘Behoed uw hart boven al wat te bewaren is, want daaruit zijn de oorsprongen des levens.’¹

Van het hart als middelpunt en kern gaat alle verdere leven uit. Is deze bron zuiver, dan ook de rest. Ons uiterlijke leven stemt overeen met het innerlijke. Wat we doen, openbaart wat we denken. Daarom gaf de Schepper al eeuwen eerder via Mozes een leefregel om onze woorden en daden positief te beïnvloeden. Het hart – de gedachten – van Gods volk moest vol zijn van de gedachten van de Here. Dat betekende dat zijn woorden hun hele leven moesten doortrekken, al hun levensomstandigheden beïnvloeden. Daarom beval God hun zijn geboden te leren om die na te komen. Voor hun welzijn. Als ze dat deden, konden ze rekenen op voorspoed.

Ze moesten die woorden zelf tot zich nemen en die hun kinderen inprenten. Ze moesten erover spreken thuis en onderweg. Bij het liggen en bij het opstaan. Kortom, er was geen levensterrein dat buiten de invloed mocht vallen van Gods geboden.²

De tekenen van hun gehoorzaamheid werden uiterlijk zichtbaar. De Israëlieten brachten die aan op hun hand, voorhoofd en de posten van hun huis.

De mezoëza, het kokertje met dit gebod, aan de deurposten wil ieder die een joods huis betreedt, erop wijzen dat zijn leven staat onder het oog van de Almachtige. Dat een mens zich bij al zijn daden van Hem bewust moet zijn. Dat de Here God van hem verwacht dat hij Hem zal dienen.

In onze tijd worden bij het aanleggen van de gebedsriemen (de tefilin) deze wetten in doosjes op de hand en het voorhoofd door orthodoxe joden nog gedragen. Sommige joodse jongens gaan naar de Thoraschool om zich de woorden van Gods wet in te prenten. Ze leren die van buiten.

Jonge moslims doen hetzelfde met hun ‘Bijbel’, de Koran. Ze houden wedstrijden in het opzeggen daarvan en vinden dit een van de beste manieren om contact te krijgen met ‘de goddelijke wereld’. In Nederland zijn er meer dan honderd Koranscholen die door kinderen van gastarbeiders op woensdagmiddag of zaterdag worden bezocht. Er zijn massa’s mensen die de hele Koran (6000 verzen – dat is ongeveer de omvang van het Nieuwe Testament) van buiten leren! Volwassenen doen daarover twee, kinderen vijf tot zes jaar. Zo vertelde mij een van hun woordvoerders.

Nadruk op Gods Woord

De Navigators hebben vanaf hun prilste bestaan ook grote nadruk gelegd op het

grondig kennen van het Woord van God. Dawson Trotman wist uit eigen ervaring wat het Woord dat in onze gedachten ligt opgeborgen kan doen. Hij achtte Gods Woord het doeltreffendste medicijn voor geestelijke gezondheid en het voedsel voor de ziel. Hij zag het als het middel om evenwichtig en harmonieus te leven, een bron van inspiratie in de omgang met God en mensen. Het zou zijn leven en dat van de organisatie blijvend beïnvloeden.

Kadervorming

In Nederland waren we dankbaar voor de reacties op de zelfstudies door middel van correspondentiecurssussen over Bijbelstudie en Bijbelmemorisatie (van buiten leren van teksten). Aan het eind van de jaren vijftig leek meer persoonlijk contact wenselijk. Zo begon er weer een volgende fase.

Halvedagconferenties, bijeenkomsten rond één bepaald thema, trokken vele geïnteresseerden op zaterdagen naar Voorburg. Deze werden al gauw gevolgd door zomer- en winterconferenties, de voorlopers van de vele die in het werk nu niet meer weg te denken zijn.

Onder leiding van Doug Sparks kreeg het werk een persoonlijker karakter. Er begon zich een kader te vormen dat zich bekwaamde in het leiden van gespreksgroepen. Voordat dit kader anderen kon instrueren, moest het zelf leren. De groei naar buiten bleek altijd weer afhankelijk van de ontwikkeling van de eigen mensen.

Met vele anderen kwam ik onder de indruk van de kansen die hier lagen. Dat je als leek, iemand zonder theologische opleiding dus, anderen zinvol kon helpen, persoonlijk of via een kleine groep, bemoedigde me enorm.

Tot op vandaag geloof ik dat weinig dingen zo bepalend kunnen zijn in het christenleven als het uitwisselen van gedachten over wat de Bijbel zegt, in een kleine groep. Dat motiveert, stimuleert en corrigeert. Ik heb daar talloze voorbeelden van gezien. Al gauw ging je zelf kringleiders instrueren, zodat het effect zich vermenigvuldigde. Door deze gespreksgroepen te koppelen aan de grote bijeenkomsten kreeg elke deelnemer aandacht en werd de persoonlijke band versterkt.

Geestelijke kracht

‘De kracht van ons geestelijk leven zal zich nauwkeurig verhouden tot de plaats die de Bijbel in ons leven en in onze gedachten inneemt.’³ Deze uitspraak van de bekende Georg Müller uit Bristol, de man uit het Engeland van de vorige eeuw, die in het geloof duizenden Britse weeskinderen zonder enige geldelijke vaste steun jarenlang onderhield, is De Navigators uit het hart gegrepen.

Omdat een mens is, doet en zal zijn wat hij denkt en begeert, werd al het mogelijke gedaan om het Woord van God diepe en blijvende ingang bij velen te doen krijgen. In de conferenties werden verschillende mogelijkheden belicht en praktisch aangescherpt van de manieren waarop dit kan gebeuren.

Manieren om de Bijbel te kennen

We leerden hoe we dat Woord beter konden beluisteren, in een preek bijvoorbeeld. Regelmatiger lezen en doeltreffender bestuderen kwamen onder de loep. We zagen hoe door het te memoriseren het ons onvervreemdbaar eigendom kon worden. We ontdekten het nut van overdenken, voordat het kon worden omgezet in de dagelijkse praktijk.

‘De Navigators propageren een systeem van zelfstudie van de Bijbel dat althans op deze wijze niet door enig ander orgaan in Nederland wordt gestimuleerd.’ Dit heeft de zendeling-theoloog dr. J.B.A. Kessler eens gezegd.

Deze conferenties hadden een aandeel daarin. Van de verschillende aspecten tot het verkrijgen van Bijbelkennis was de nadruk op Bijbelmemorisatie voor Nederland een innovatie en uniek.

Bijbelmemorisatie

Wanneer het Woord van God in mensenharten gaat wonen, bewerkt het zekerheid van geloof en vrede. Het godsvertrouwen groeit. Men gaat meer rekenen op de hulp van de Heilige Geest, Gods kracht en trouw. De kenmerken van een discipel (een volgeling van Jezus Christus) worden openbaar. Het karakter verandert. We zagen dat bij onszelf en anderen gebeuren.

Teksten over liefde, nederigheid, reinheid, eerlijkheid, geloof en goede werken laten hun indruk na als ze geleerd, overdacht en toegepast worden. Ook dat konden wij zelf bevestigen.

Het kennen en beleven van het Woord van God is onmisbaar voor individuele mensen en voor het goed reilen en zeilen van de maatschappij.

Invloed op de samenleving

De toenmalige burgemeester van Voorburg, dr. J.W. Noteboom, getuigde van de invloed die zijns inziens De Navigators op de individuele mens en de samenleving in haar geheel hebben: ‘De constructieve invloed der stichting biedt mijns inziens een hoog te waarderen positieve bijdrage tegenover de vele destructieve invloeden waaraan onze bevolking dagelijks wordt blootgesteld. Ik heb hun streven en arbeid leren kennen. Ik ben overtuigd van de grote betekenis van het werk der stichting, niet alleen voor de personen die met dat werk in aanraking komen, maar voor de gehele maatschappij.’

De invloed op mens en samenleving blijkt o.a. uit de praktijk van een Leidse huisarts die jarenlang intensief bij het werk van De Navigators betrokken was. Over het leren van Bijbelteksten zegt hij: ‘Bijbelmemorisatie heeft een diepe invloed gehad in mijn leven. Het vormt voor mij het skelet voor de omgang met Gods Woord. Memorisatie is een van de beste manieren om ‘brandstof’ op te slaan. Als het vuur van Gods Geest daarbij komt, zet die deze ‘brandstof’ in lichterlaaie. De Geest maakt het Woord levend.’

Bijbelteksten mogen niet gebruikt worden als een automatisme, in de trant van: probleem → tekst → oplossing. Het Woord wil een ontdekkende en helende

functie hebben. Dat is ook zijn ervaring. ‘Ik heb een tijd Bijbelteksten in mijn spreekkamer gebruikt op een manier waarmee ik niet gelukkig ben. Ik heb, ook in mijn eigen leven, ontdekt dat problemen vaak dieperliggende oorzaken hebben, dat er wortels zijn die teruggaan tot je jeugd. Ik geef vaak een receptenbriefje dat niet bij de apotheek kan worden ingeleverd. Daarop schrijf ik die gedeelten uit de Bijbel die ter sprake kwamen of die troost geven. Ik ken mensen die deze briefjes jarenlang bewaarden.’ Aldus deze arts.

Henk Binnendijk, bekend van radio en televisie, zegt: ‘In de eerste jaren na mijn bekering heb ik veel aan De Navigators gehad. Door met anderen Bijbelstudie te doen via hun cursussen is er een hecht fundament gelegd onder mijn geestelijk leven. Het gebruik van de memorisatiecursus is vooral van grote invloed voor me geweest. Gewoon tijdens mijn werk Bijbelteksten uit het hoofd leren heeft eraan meegewerkt dat het Woord van God rijkelijk in me ging wonen.’

Dichtbij

Het nieuwe werkboek voor het overdenken en memoriseren van Bijbelgedeelten heet *Dichtbij*. Gods woorden en gedachten zijn voor velen, net als voor deze mannen, door memorisatie dichtbij gekomen.

Persoonlijk weet ik niets wat mijn denken, spreken en schrijven meer stimuleert dan terugvallen op gedeelten die in mijn hart verankerd liggen.

Memorisatie, en de andere vormen van Bijbelstudie die we in dit hoofdstuk onder de loep namen, overtuigen steeds weer van de rijkdom en kracht van Gods Woord. Daarom is de grootste dienst die we onszelf en onze medemens kunnen bewijzen, elkaar helpen in de persoonlijke omgang met God, via de Bijbel.

Daarom probeer ik ook in mijn boeken te stimuleren tot Bijbelstudie, o.a. door vragen aan te reiken die men zelfstandig of in een groep kan beantwoorden.

Wat mij hierbij voor ogen staat en bemoedigt, is de belofte die God geeft, via Jesaja, ook aan mij: ‘Alzo zal mijn woord, dat uit mijn mond uitgaat, ook zijn; het zal niet ledig tot Mij wederkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt en dat volbrengen, waartoe Ik het zend.’⁴

6. Schakels in een keten

Op dat weekend met Dawson Trotman in 1948 liet één verhaal een onuitwisbare indruk bij mij na. Dat van Lester Spencer.

Lester Spencer was in de jaren dertig matroos bij de Amerikaanse marine op het schip de West Virginia. Zonder zich daarvan bewust te zijn, werd hij de aanleiding tot de eigenlijke geboorte van De Navigators. De eerste schakel in een oneindige keten van mensen die in de komende jaren hun invloed over de hele wereld zouden hebben.

Terwijl Lester door Dawson Trotman persoonlijk werd geholpen in zijn geestelijke en totale ontwikkeling, ontdekte hij de greep die deze man had op de Bijbel. Hoe hij die kende. Hoe dat Woord in hem leefde, zijn hele denken en al zijn daden beheerste. Hoe dat Woord hem hielp om in gesprekken anderen van zijn geloof te vertellen. Hoe Trotman door het Woord van God mensen wist te overtuigen van wat Hij zegt over zonde en de oplossing daarvan. ‘Ik zou alles ervoor overhebben als ik de Bijbel zou kennen en kunnen gebruiken zoals jij dat doet’, zei hij tegen Daws.

‘Dat is mogelijk’, was diens antwoord. ‘En het zal je niet álles kosten, maar wel de bereidheid om de Bijbel grondig te bestuderen en in je eigen leven toe te passen. Als je dat wilt doen, dan ben ik bereid je alle tijd te geven die nodig is om dat te bereiken.’

Van die dag af bracht Spencer elke verlofdag bij de Trotmans door. En op bezoeken kwam Dawson bij hem aan boord. De indruk na een rondgang op het oorlogsschip (te vergelijken met een stad in het klein) was groot. Maar wat Daws vooral fascineerde, waren de mogelijkheden van dat ene lid van de bemanning dat alles ervoor overhad om zich te ontwikkelen tot een volgeling van Jezus Christus.

Geen wonder dat Lesters omgeving de veranderingen in zijn leven opmerkte. Vooral bij een andere matroos – Gurney Harris – was dat het geval. Hij verlangde naar dezelfde kwaliteit van leven als die hij bij zijn maat constateerde. ‘Daws, ik zou Gurney graag eens meenemen naar je huis, opdat je hem kunt leren wat je mij hebt geleerd’, zei Spencer bij een van zijn bezoeken.

‘Prima, laat hem gerust meekomen. Maar waarom help jij hem niet op gang?’

‘Dat kan ik niet. Ik ben daarvoor niet bekwaam.’

‘Als jij hem niet kunt helpen op de manier waarop ik jou heb geholpen, dan heb ik gefaald.’

Met de hulp van Daws ging Spencer toen Gurney helpen. De twee bereikten al spoedig andere matrozen. Er kwam eerst één Bijbelkring aan boord van de West Virginia. Op den duur was er op het grote schip, dat de bijnaam ‘het drijvende seminarie’ kreeg, bijna elke avond ergens wel een Bijbelkring aan de gang. Matrozen werden overgeplaatst naar andere schepen, wonnen weer anderen. Met als gevolg dat toen in 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbrak, zo’n duizend mannen in de marine waren bereikt. ‘Navigators’ werden ze genoemd. Velen

van de ‘nazaten’ van deze mannen zijn vandaag te vinden in de leiding van De Navigators en vele andere organisaties.

De naam

De naam ‘Navigators’, die bij de marine ontstond, was ook inhoudelijk niet zonder betekenis. Een navigator is iemand die de positie en de koers bepaalt van een schip of vliegtuig. Daarvoor heeft hij een kompas, radio en andere instrumenten nodig. Zo helpt hij de stuurman of de piloot voor een behouden vaart of een veilige vlucht. Net als in de scheepvaart en de luchtvaart moet een mens ook in het geestelijk leven zijn positie en koers bepalen.

Navigators bleken mensen die anderen wilden helpen richting te geven aan hun leven. Ze waren stuurlieden met Jezus Christus als Kapitein aan boord. De Bijbel diende als hun zee- of vluchtk kaart en de Heilige Geest was het kompas. Die naam bleef, ook toen het werk na de oorlog zich eerst over Amerika en daarna over de wereld verspreidde.

Geboorte

Voor Trotman, die vóór deze ontwikkeling zich had beperkt tot de traditionele aanpak in geestelijk werk, werden de mogelijkheden van deze individuele aanpak, het werken van man tot man, een onthullende ervaring.

De woorden van Paulus aan Timoteüs: ‘Wat je van mij gehoord hebt, vertrouw dat toe aan vertrouwde mensen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te onderrichten’, kregen handen en voeten. Evangelisatie, opbouw en toerusting, de drie hoofdpijlers van zijn werk, zouden voortaan in dat licht worden bekeken. De overtuiging brak baan dat God hem wilde gebruiken om iets nieuws te doen. De nadruk zou voortaan komen te liggen op het winnen en begeleiden van enkelingen, mensen die op hun beurt anderen zouden bereiken. Op die manier zouden De Navigators hun bijdrage leveren om de wereld voor Christus te winnen.

De oorsprong van De Navigators ligt niet bij het opzetten van een organisatie of het vastleggen van statuten en reglementen. De organisatie werd uit de praktijk van het leven geboren. Die geboorte werd getoetst aan en gebaseerd op het Woord van God. Het is een karakteristiek die dit werk zou blijven kenmerken.

Nederland

De gedachte aan Les Spencer, de mogelijkheden van één mens voor de dienst van God en welzijn van de medemens, had mij intussen niet losgelaten. Naast alle activiteiten bleef het mijn diep verlangen ook een schakel te zijn in een keten van mensen die zichzelf geestelijk zouden voortplanten. Het was teleurstellend dat het zo moeilijk bleek jonge vrouwen te vinden die de volgende schakel konden en wilden zijn. Desondanks verwachtte ik dat God die op zijn tijd aan mij zou geven. Dat gebeurde zomer 1959.

‘k Vroeg me af, is het de kosten van het treinkaartje Utrecht-Voorburg wel

waard?’ Dat herinnert Wil (dra. W.A.) Doornenbal zich van haar reactie op mijn aanbod om haar te begeleiden bij haar nazorgwerk.

We hadden elkaar enige maanden tevoren ontmoet. Na een toespraak voor Youth for Christ-Utrecht, die zij met enige andere studenten van de pedagogische academie (toen nog kweekschool voor onderwijzers geheten) beluisterde, was ze naar me toe gekomen met de vraag: ‘Zou u bij ons op school een Bijbelkring willen leiden?’

Wat ze niet wist, was dat ik het verzoek om enkele toespraakjes had aangenomen met het verlangen dat hieruit contact zou voortkomen met iemand in wier leven ik een blijvender invloed zou hebben.

Mijn antwoord was: ‘Waarom kom ik niet voor jullie vieren naar Utrecht? Dan kunnen jullie de stof die we behandelen zelf op de kweekschool doorgeven.’

Ik was ervan overtuigd dat zij hun medestudenten veel beter zouden kunnen bereiken dan ik. Ik hoopte daarnaast dat ik dingen die ikzelf had geleerd en waardevol vond, op hen zou kunnen overdragen. Op die manier zouden ze bekwaamheden en overtuigingen ontwikkelen waardoor ze onafhankelijk van iemand anders zelf mensen in hun omgeving beter konden helpen.

Zo trok ik een tijdlang elke veertien dagen met veel genoeg naar de Domstad. In de tussenliggende weken gaven zij hun aandacht aan een kring onder hun medestudenten.

Achteraf is het opmerkelijk dat die vier intelligente jonge mensen genoeg namen met de zeer eenvoudige Bijbelstudies die we behandelden. God wist echter dat we het moesten doen met het enige gedrukte materiaal dat De Navigators in die tijd hadden, en zegende. Wij genoten samen van het Woord van God en overwogen manieren hoe zij dat – toegepast op hun situatie – konden doorgeven.

Bij Wil was de uitwerking er niet alleen naar de kant van haar school. Het beïnvloedde ook de relatie met YfC, waar haar al gauw de nazorg van jonge christenen werd toevertrouwd. Toen het groepje waaraan ze aandacht gaf was uitgegroeid tot twaalf, vroeg ik haar of ze het soms fijn zou vinden als ik haar op de achtergrond daarbij zou begeleiden.

De invulling van de nazorg aan pasbekeerden was nog iets geheel nieuws.

Omdat ik zelf bezig was daarover dingen te leren, hoopte ik dat we samen die meisjes beter zouden kunnen helpen.

Haar aarzelende reactie om hiervoor naar Voorburg te komen was begrijpelijk.

Haar meisjeswerk liep naar de bestaande normen goed en zonder problemen. De ontwikkelingen waarop ik hoopte, namelijk dat die meisjes hun leven zouden vermenigvuldigen in anderen, moesten zich nog waarmaken. Maar Wil kwam.

Voortaan maakte niet ik maar zij de reis, nu in omgekeerde richting. In de bijna 25 jaar die inmiddels verstreken, studeerde ze af aan de Vrije Universiteit in de psychologie. Al die jaren werkte ze in haar vrije tijd met meisjes. Er zijn zeer velen van hen die haar intussen als hun geestelijke moeder beschouwen.

Zo werd Wil een hechte eerste schakel in een keten waarop vele jonge vrouwen

inhaakten. Het gevolg is een kleurige kralenketting van vrouwenlevens die een sieraad zijn op de plaats waar ze leven en werken. Die anderen de richting wijzen naar een leven met God.

Een andere relatie die zich ongeveer dezelfde tijd ontwikkelde, was met Gratia. Ze was jong, toekomstig onderwijzeres, presidente van een plaatselijke kerkelijke jeugdvereniging, een meisje met grote openheid voor geestelijke zaken en liefde voor God.

‘Oplossingen voor onze vragen zochten we in dikke boeken, maar antwoorden vonden we niet’, zegt ze nu over die tijd.

Via vrienden kwam Gratia in contact met De Navigators. ‘Hier leerde ik naar de Bijbel zelf toe te gaan met mijn vragen.’ De jeugdvereniging werd haar doorgeefluik. Wat ze zelf over God en de Bijbel leerde, gaf ze graag aan anderen door. Haar verantwoordelijkheidsgevoel voor haar directe omgeving nam toe. Met vreugde en dankbaarheid beleefde ze het wonder dat vele anderen door haar tot duidelijk en persoonlijk geloof kwamen.

Aan het eind van een conferentie bespraken Gratia en ik hoe zij het best op de ingeslagen weg verder kon gaan. Dit opende haar ogen duidelijker voor haar eigen mogelijkheden.

Dat werd het begin van een nauwe band tussen ons. Ook Gratia reisde regelmatig naar Voorburg. Dat betekende steeds vijf uur reistijd afknabbelen van haar kostbare studietijd.

‘Vaak zag ik ertegen op’, zegt ze nu. Toch bleef ze komen. Het werd voor ons beiden een goede tijd. We hielden ons bezig met de belangrijke aspecten van het geestelijk leven. Maar ook met zaken waarvoor ieder meisje een natuurlijke belangstelling heeft: de relatie man-vrouw, kleding, persoonlijke ontwikkeling, creativiteit. We baden regelmatig voor haar zus Noëlla, wier leven nog zo’n heel andere richting zocht. Na jaren werd ons gebed verhoord.

Docentverpleegkundige Noëlla heeft intussen een aandeel gehad in levens van andere jonge vrouwen in de Groei-bediening. Door haar samenwerking met Wil Doornenbal werd de ene schakel verbonden met de andere. Tot eer van God.

Groei-bediening

Binnen de Navigatorstaf worden verschillende functies bekleed (die later aan de orde komen). Wil Doornenbal maakt sinds 1974 deel daarvan uit. Sinds kort is ze hoofd Interne en Externe Betrekkingen en belast met staftraining. De laatste vier jaar heeft ze zich vooral gegeven aan een speciale opdracht onder jonge vrouwen, de Groei-bediening. Dit is de vrouwelijke tak van het studentenwerk. De Groei-serie, een driejarige Bijbelcursus, die door haar werd geschreven, speelt in dit vrouwenwerk een grote rol. De persoonlijke en praktische aanpak van het Navigatormateriaal kenmerkt ook deze studies. Maar ze zijn toegeschreven naar de vrouw, met leuke illustraties en ruimte voor creativiteit. Vrouwen in de Bijbel geven de toon aan. De hedendaagse vrouw kan zich met haar vereenzelvigen. Ze stimuleren haar verbeeldingskracht en helpen om het

geleerde in eigen leven te verwerken.

Inzetten voor anderen

‘Wat betekent deze Groei-bediening voor jou en je teamleden?’ Dat vroeg ik aan een 29-jarige secretaresse, die van het begin af hierin meedraaide. Afra begeleidt een klein team met drie kringleidsters, die ieder op hun beurt een kringetje van vier tot zes mensen heeft. ‘Deze taak binnen de Groei-structuur helpt mij om zinvol bezig te zijn. Ik kan een aandeel hebben in een duidelijk omschreven en afgebakende taak *en* krijg daarbij begeleiding. Dat ontwikkelt me en daagt me uit. Omdat ik mijn teamleden moet helpen, moet ik zelf goed over dingen nadenken. Dat verdiept mijn inzicht en overtuigingen. Het voorkomt stilstand.’ Ze vervolgt: ‘Ik denk dat ik op mijn beurt mijn teamleden help om een aandeel te hebben in Gods Koninkrijk. Ze zien in hun kringen dat mensen echt gaan leven voor God. Het teamverband bevordert de onderlinge eenheid en sfeer, en helpt ons om ons in te zetten voor anderen. Wat me het meest motiveert, is dat ik een schakel ben in een keten waarin de ene mens de andere helpt in de relatie met God!’

Carla, een kringlid en verpleegkundige, zegt: ‘De studies zijn duidelijk op de vrouw gericht. Een verandering bij mij is dat ik de afgelopen maanden meer over mezelf en het geloof durf te praten.’

Anke, ook kringlid en secretaresse: ‘Ik wist nooit zo goed wat ik met de Bijbel aanmoest. Ik ben er nu meer in thuisgeraakt. Door de studies heb ik geleerd me meer te geven in mijn relaties met collega’s en kennissen. Ik hoef me er niet meer zo toe te dwingen om een gesprek met iemand aan te knopen.’

Samen optrekken

De meest intensieve manier om mensen te beïnvloeden is door met hen in hetzelfde huis samen te wonen. Dit geeft mogelijkheden tot ontwikkeling van karakter en de hele persoonlijkheid die een werk- of studiesituatie niet biedt. De Navigators hebben van hun prille begin af deze mogelijkheden benut. De woorden van Jesaja (60:11): ‘Uw poorten zullen bestendig openstaan, dag noch nacht zullen zij gesloten worden’, hebben Dawson Trotman en zijn vrouw Lila letterlijk opgevat en op zichzelf toegepast. Hun huis werd een thuishaven voor marinemannen met verlof. Ze namen ook mensen langduriger op in hun huis, voor persoonlijke ontwikkeling. Ze begeleidden hen, bereidden hen met Gods hulp voor op toekomstige verantwoordelijkheden. Sinds die tijd hebben echtparen en alleenstaanden, binnen en buiten het werk, hun huis ingezet voor de bevordering van het evangelie. Dat velen daarvoor grote offers brachten door het opgeven van hun privacy behoeft geen betoog. Dat zo’n situatie aan de inwonenden indringende eisen stelt, evenmin. Ook in Nederland zijn er jonge mannen en vrouwen die ervoor kiezen een tijdje te wonen bij echtparen, medestudenten of collega’s. De meeste stafleden hebben ergens in hun ontwikkeling kortere of langere tijd op deze manier ervaringen opgedaan.

Wil Doornenbal: ‘Het biedt mogelijkheden tot het liefhebben in de praktijk doordat je leert met anderen rekening te houden, ook in je vrije tijd. Het is een belangrijk middel om jezelf te leren kennen. Je komt jezelf namelijk erg tegen in je reageren op mensen. En je wordt geconfronteerd met de reacties van anderen. Het maakt dat je heel diep en op persoonlijk niveau elkaar kunt stimuleren en corrigeren.’

Ze vervolgt: ‘Natuurlijk kunnen hieraan ook bezwaren kleven. Namelijk als er uniformiteit ontstaat in plaats van een kleurrijke veelvormigheid. In een situatie waar oudere en jongere christenen samenwonen, wordt vooral van de oudere een volwassen manier van denken gevraagd. Die moet overdragen dat het niet een eenzijdig verkeer is; dat men wederkerig *elkaar* stimuleert. Anders voelt de jongere zich licht opgetrokken naar een niveau waaraan hij of zij nog niet toe is.’

Twee reacties

Ik vraag twee vrouwen, niet behorende tot de Navigatorstaf, om hun reacties. Martha, inmiddels vijftien jaar getrouwd, moeder van twee zoons: ‘Ik heb het meeste geleerd van de manier waarop het echtpaar bij wie ik woonde met elkaar omging. Het leefmilieu dat ze schiepen als man en vrouw, als ouders en kinderen, is me bijgebleven. Bij de opvoeding van mijn jongens denk ik soms: zij deden dat zó met hun kinderen. Ik heb daar nog steun aan.’

Sara, verpleegster, is al voor de tweede keer met verlof van een zendingsveld in Zuid-Amerika. ‘Wat mij al die jaren op het zendingsveld heeft geholpen, is dat ik had geleerd me aan iemand te geven; met andere mensen rekening te houden. En dat niet alleen als je ze lief en aardig vindt. De vriendschapsband met mijn vroegere huisgenote is in die jaren van onschatbare waarde geweest. Erg belangrijk voor mij was ook dat ik had geleerd dagelijks tijd met God te hebben. En dat je geleerd had zelfstandig de Bijbel te bestuderen. Dat je daarvoor niet afhankelijk was van anderen of een groep.’

Uniek

Deze manier van begeleiden die De Navigators hanteren, is voor zover mij bekend uniek. Ik ben dit doelgerichte samenwonen in onze tijd nergens anders tegengekomen.

Origineel is het niet, want Paulus maakte van die mogelijkheid in zijn tijd reeds gebruik. Hij woonde een jaar en zes maanden in het huis van Aquila en Priscilla, een echtpaar in de Griekse stad Korinte. ‘Met wie hij hetzelfde handwerk uitoefende’, zegt de Bijbel. Toen Paulus zijn zendingsreis voortzette, gingen deze mensen met hem mee. Al gauw zien we wat die tijd met Paulus voor hen had betekend: ze leerden anderen wat ze van hem hadden geleerd en stelden hun leven in dienst van het evangelie.¹

En van Jezus lezen we: ‘En Hij stelde er twaalf aan, opdat ze met Hem zouden zijn en opdat Hij hen zou uitzenden om te prediken, en om macht te hebben boze

geesten uit te drijven.’²

De discipelen kregen persoonlijk een op hen afgestemde ‘opleiding’ door de dagelijkse omgang met hun Heer. Mensen in Paulus’ tijd ontvingen vergelijkbare hulp bij hun geestelijke ontwikkeling. De Navigators zien hierin voorbeelden die ze trachten na te volgen. De Bijbel wijst ook hier de weg.

7. Open deur in Delft

Als kleine jongen ging hij al met zijn ouders naar de kerk. Met drie koperen centen op zak, voor elk van de collecten één. Met tijdens de dienst de traditionele pepermunt die zijn moeder hem toestopte; de eerste bij het begin van de preek, de tweede na de tussenzang.

Zijn vader was regelmatig ouderling. Zelf werd hij al gauw diaken. Maar daar hielden zijn geestelijke ambities op. Voor God was er weinig echte ruimte in zijn leven. Zijn toekomst zocht hij ergens anders. Zakendoen slokte hem helemaal op.

Ik heb het over Gert Doornenbal. Sinds 1971 verantwoordelijk voor het werk van De Navigators in Nederland en afwisselend in andere landen van Europa. ‘Het laatste wat ik met mijn leven wilde doen, was werkzaam zijn in geestelijk werk’, zei hij later eens. ‘Mijn interesse ging uit naar het zakenleven. Ik zocht naar zekerheden, een goed gezin, geld.’

Jong, intelligent, energiek en met een goede opleiding leek Gert in de beginjaren zestig op weg naar de top. Het zakenleven floreerde nog, het onderdirecteurschap bij een zuivelbedrijf lag in het naaste verschiep. Er was geen twijfel mogelijk, er lag een glanzende zakelijke toekomst voor hem.

Het liep anders, omdat God heel andere plannen met zijn leven had en dat stuurde naar zijn doel.

Op aanraden van zijn zuster Wil bezocht Gert enkele Navigatorconferenties. Die gaven, net als bij vele anderen, een wending aan zijn leven. Daarna zette hij zich in voor hogere en blijvende waarden. Jezus Christus werd zijn persoonlijke Heiland en Heer. Voorjaar 1967 verhuisde hij met zijn gezin naar Delft. Hij heeft zijn zakelijk beroep dan al een jaar opgegeven, is door God gezegend met geestelijke vrucht en intussen stafmedewerker van De Navigators geworden.

Geconcentreerde aanpak

De organisatie was inmiddels opnieuw aan een volgende fase toe. De algemene groei was bemoedigend. Maar men zag ook dat, wilde men Jezus’ opdracht om discipelen te maken inderdaad uitvoeren, men zich daaraan dan heel specifiek en geconcentreerd moest wijden.

Er waren in de verschillende universiteitssteden inmiddels incidenteel al contacten met verschillende studenten gelegd. Hier en daar kwamen kleine groepen op gang. Maar het was niet meer dan een aarzelend begin. Om ‘vissers van mensen’¹ te worden, moest men niet op die mensen zitten wachten in conferenties of anderszins. Er moest op uitgetrokken worden om ze te ontmoeten waar ze waren, – leefden, werkten.

Roger Anderson, door Doug Sparks eerder tot Christus geleid, geholpen in discipelschap en het tot ontwikkeling brengen van mensen, kwam voor dat doel de staf versterken. Hij werd het instrument waardoor Gert Doornenbal tot geloofszekerheid kwam. Roger nam Gert als een vader zijn zoon onder zijn

hoede. Hij leerde hem doorgeven wat hij zelf had ontvangen en hoe hij dat opnieuw op anderen kon overdragen. Samen gingen ze op stap in Delft, biddend om de juiste contacten.

Dat werd een spannend avontuur. Er was geen duidelijkheid over de beste aanpak. Er was geen voorbeeld, men miste ervaring.

Een stad als Delft met haar concentratie van 9000 studenten, vlakbij Voorburg, scheen een goede plaats om te beginnen. De vraag was: Waar en hoe? Hoe bereik je in de massa de geïnteresseerde enkelingen? De woorden van Jezus bij de uitzending van zijn twaalf discipelen om hun eerste werkterrein te beperken tot 'de verloren schapen van het huis Israëls'², werden aanleiding om contact op te nemen niet met een algemene maar met een christelijke studentengroep. [Op de vraag waarom voor studenten als groep werd gekozen gaan we later in.]

De eerste contacten

De eerste afspraak bleek precies op de dag te vallen dat er internationaal om een opening onder studenten in Nederland werd gebeden. Toen Doornenbal die dag een alfabetische lijst met namen van al hun eerstejaars kreeg, beschouwde hij dat als gebedsverhoring. God was bezig een open deur te geven.

Bovenaan, onder de B, prijkte de naam van Rinus Baljeu. Hij was de eerste student die werd bereikt. (Rinus heeft intussen enige stadia van verantwoordelijkheden binnen de organisatie doorlopen en is al enige jaren leider van het Navigatorwerk in Zweden.)

Laurens Touwen, een vroegere stadgenoot van Gert, wachtte niet totdat zijn letter T aan de beurt kwam. Hij nam zelf contact op. Dat werd voor hem het begin van een vernieuwd leven. (Laurens Touwen heeft, nadat hij net als Rinus Baljeu zijn studie als ingenieur afgerond had, intussen eveneens verschillende functies binnen De Navigators vervuld en is nu adjunct-directeur in Nederland.)

Eén van de andere eerste studenten die werd bereikt was Cees de Jonge, studierend voor civiel ingenieur (intussen ook alweer jaren werkzaam als stafmedewerker). Hoewel christelijk opgevoed, stopte Cees toen hij naar Delft kwam met kerkgang. De godsdienst was geen realiteit voor hem, dus wilde hij voortaan daarmee niets van doen hebben. De leegte in zijn leven probeerde hij te vullen door zich helemaal in het studentenleven te storten. Een oplossing werd het niet. Echte vrienden kreeg hij evenmin.

Twee jonge christenen, studenten, zelf in contact met De Navigators, komen in die tijd met hem spreken, over God en het doel van hun leven. Als die studenten hem uitleggen wat het evangelie inhoudt, kan hij dat niet vergeten. Daarom neemt hij contact op met Gert Doornenbal, die hem mag helpen bij het persoonlijk aanvaarden van de Here Jezus. Van dat ogenblik af gaat zijn leven veranderen. Ongetwijfeld hebben bij zijn ommekeer en die van andere studenten de opvoeding thuis en de gebeden van hun ouders een rol gespeeld. Die hadden het fundament gelegd waarop de ontwikkelingen in hun latere geloofsleven konden worden gebaseerd.

Van man tot man

Zijn vriend en medestudent Kees Metselaar kwam net als De Jonge uit een gelovig gezin. ‘Mijn ouders waren goede christenen, maar ik had niet de juiste ogen om het te zien. Toen ik naar de Technische Hogeschool kwam, had ik religie niet op mijn hart. Ik ging daarom niet naar de kerk. Ik geloofde in God, maar wist niet in welke God. Ik vond het heel interessant om over de wereldreligies te lezen: de islam en het hindoeïsme.’

Soms studeerde Metselaar samen met De Jonge op diens kamer. ‘Op één van die avonden trof ik Cees met Gert Doornenbal, bezig samen de Bijbel te lezen. Ik vond dat gek. Zo kende ik hem niet. Ik dacht dat hij in niets geloofde. Maar ik was nieuwsgierig. Ik wilde weten wat ze in de Bijbel vonden en vroeg of ik mocht gaan zitten en meeluisteren.’

Het evangelie dat Gert uitlegde, overtuigde Kees. Hij begreep dat er van hem een keuze werd verwacht. Het vers dat er tijdens dat gesprek bij hem uitsprong, was Johannes 1:12: ‘Maar wie Hem ontvingen en geloofden, kregen van Hem het recht kinderen van God te worden.’³ ‘Gert vroeg me welke reden ik had om geen beslissing voor Christus te nemen. Ik zei: “Geen enkele.” Dus nam ik op dat moment Hem aan als mijn Verlosser en werd christen. Ik zag in dat het Evangelie boven andere religies uitgaat omdat Christus naar deze aarde is gekomen om te dienen.’ De ervaringen van Cees en Kees kan men vermenigvuldigen met die van vele anderen.

Ondanks hun veranderde levens- en zienswijze bleven deze eerste studenten nauw betrokken bij het Delftse studentenleven. Op avonden bijvoorbeeld dat het hun beurt was als ‘barkeeper’ in de soos op te treden, lieten ze niet verstek gaan. ‘Soms stonden er drie van ons pilsjes uit te delen’, herinnert Touwen zich. ‘We grepen daarnaast elke natuurlijke gelegenheid aan om contacten te leggen.’ Zo groeide het aantal. De onderlinge vriendschap, de hechte relaties, de eerlijkheid en openheid waarmee over het evangelie werd gepraat, trokken velen aan.

Het enthousiasme was groot, de ijver niet minder. Misschien werd er weleens wat te voortvarend en ongenueanceerd opgetreden. Men leerde al doende, maakte fouten, verbeterde die, maar ging dóór. En God zegende.

Lunchpauzes

De groep werd snel groter, maar de medewerkers waren jong. Zo ontstond er een vrij grote groep van enthousiaste personen, maar met weinig ervaring. Dat dreef ze tot gebed. Het vrije lunchpauze-uur, dat Delft van andere universiteitssteden onderscheidt, werd besteed aan gebed. Vier keer per week! Later groeiden daaruit regelmatige bijeenkomsten waarvoor buitenstaanders werden uitgenodigd. Ieder bracht zo veel mogelijk iemand anders mee. Men at eerst samen zijn broodje. En luisterde dan naar een korte toespraak. Levendig herinner ik me een bijeenkomst die ikzelf bijwoonde. In enkele minuten was een

lege kerkzaal gevuld met jonge mannen en vrouwen die daarna weer haastig in allerlei richtingen uit elkaar gingen, op weg naar hun volgende college. Zo kwam in Delft een proces van geestelijke vermenigvuldiging, van ontwikkeling in discipelschap op gang.

Verdere ontwikkelingen

Aan de hand van de Bijbel leerden steeds weer nieuwe mensen Jezus kennen als hun Heer, God als hun Vader en de Heilige Geest als leidsman en raadgever voor hun leven. De drie-enige God kwam in hun leven met wie ze leerden vertrouwelijk en dagelijks om te gaan. Ze begonnen de Bijbel te lezen, bestuderen, teksten eruit van buiten te leren en te overdenken. Ze werden geholpen bij de toepassing daarvan op alle terreinen van hun leven, ook hun studie. Ze ontwikkelden zich in gebed.

Naast hun relatie met God werden ze ook geholpen in hun verhouding tot hun omgeving, christenen en niet-christenen. Zoals ze zelf waren bereikt, gingen ze op stap om anderen te winnen. Ze leerden van het voorbeeld van Jezus' eerste discipelen.

In de volgende jaren worden honderden studenten met het evangelie benaderd. Een groot percentage daarvan zegt dat ze daardoor christen zijn geworden. Velen ontwikkelen zich tot discipelen van Jezus Christus, mensen die met Hem leven, anderen voor Hem winnen en toerusten. Jonge mannen en vrouwen wijden zich aan het Navigator-devies: Christus kennen en Hem bekendmaken. Nu, vijftien jaar later, vind je de geestelijke zonen en dochters van studenten uit Delft en andere steden over de hele wereld. Het zijn mannen en vrouwen die wat hen bezielt aan anderen doorvertellen. Ze doen dat op hun eigen wijze, met de gaven, krachten en geaardheid die ze van hun Schepper ontvingen.

Discipelen

Als ik in die jaren af en toe een krantenverslag over deze activiteiten schrijf, heb ik aanvankelijk enige moeite met het woord discipel. Het hedendaagse gebruik is nog nieuw in Nederland. Behoudend als ik ben, hoort het volgens mij allereerst bij de eerste twaalf, de discipelen van Jezus. Gaat het aan, vraag ik me af, om moderne jonge christenen met die erenaam te noemen? Is dat niet profaan?

Jezus zelf geeft daarop het antwoord. Voor Hem blijkt het woord niet gereserveerd voor één bepaald tijdperk. 'Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen...' ⁴ is zijn laatste opdracht. Zolang er mensen op aarde zijn, zolang Hij nog niet is teruggekomen, blijft die opdracht van kracht. Die opdracht is niet alleen om een discipel te worden, maar ook om anderen tot zijn discipelen te maken. Discipelen 19nu!

Aanpassing gevraagd

Wat in die jaren wordt geleerd over het ontwikkelen van discipelen komt

geleidelijk de gehele organisatie ten goede. Maar eerst moet het breed opgezette werk daarvoor in versmalde banen worden geleid. Bijeenkomsten en conferenties waar een naar achtergrond en leeftijd gevarieerd publiek eerst van harte welkom was, staan voortaan bijna alleen open voor studenten.

Dat is voor velen verre van gemakkelijk en kan niet altijd worden begrepen. Het vraagt een aanpassing die als pijnlijk wordt ervaren.

Persoonlijk

Die aanpassing raakte ook mij persoonlijk. Nieuwe en jongere mensen nemen geleidelijk mijn taken over. Verantwoordelijkheden die ik heb gedragen en die mij hebben ontwikkeld, zullen anderen voortaan op zich nemen. Leiding geven aan het kantoor, het houden van instructiecurssussen, werken aan de publiciteit en vele andere zaken zullen hun leven gaan uitbouwen en verrijken. Eén van de principes van De Navigators is dat men zich vervangbaar opstelt. Dat je eraan werkt dat anderen je taak kunnen overnemen. Dat zij ervaringen opdoen zoals jij die hebt opgedaan. Opdat er voor het werk van God een fundament wordt gelegd voor een steeds bredere uitwaaiering in de toekomst. Het is een gedachte die aan de Bijbel is ontleend en waarop het onderwijs en de opvoeding zijn gebaseerd. De aanpassing daarvan binnen een organisatie, vooral als men daar helemaal mee is vergroeid, is niet altijd gemakkelijk. Om die te voltrekken, moet je aanspraak maken op de genade van God – die gelukkig in ruime mate voorhanden is.

In die dagen moest ik veel denken aan Johannes de Doper. Hij was de uitverkoren persoon om Jezus' komst op deze aarde aan te kondigen en aanvankelijk te begeleiden. Maar als het werk van de Meester op gang komt, verdwijnt hij uit het gezicht. Dan nemen anderen zijn taak over.

Hoewel ik stafmedewerker van De Navigators zal blijven, ben ik intussen niet langer als fulltimer bij het werk betrokken. Ik word iemand die meer vanaf een zijlijn meeleeft en toeziet.

Later zou ik zien dat God die deze deur voor me sloot, al bezig was een andere te openen. De tijd kwam al gauw dat wat me innerlijk bewoog op andere manieren gestalte kon worden gegeven, door het schrijven, vertalen en begeleiden van mijn boeken. Daarmee zou ik niet alleen mensen in Nederland, maar ook over de grenzen mogen dienen.

Wat aanvankelijk een dichtgeslagen deur leek, bleek een wijdopen poort te worden naar een nieuwe toekomst. Een toekomst waar ik nog middenin sta en waarvan ik elke dag opnieuw met volle teugen geniet. Zó goed is God!

8. Een strategische bediening

Ieder handwerk, bedrijf, beroep of ambt hanteert zijn eigen termen. De Navigators blijven daarbij niet achter. Twee woorden die je in hun omgeving veel tegenkomt, zijn: bediening en arbeiders. Om te begrijpen wat daarmee wordt bedoeld, moeten we bij de Bijbel te rade gaan.

Het woord bediening heeft te maken met dienen. Paulus, zelf een dienaar van God, gebruikt 'bediening' herhaaldelijk. Wanneer het gaat om het brengen van het evangelie bijvoorbeeld. Hij noemt het dan: de bediening van de verzoening.¹ Hij gebruikt het ook als hij de veelvormigheid aanduidt van de manieren waarop een christen God kan dienen.² Ook kiest hij dit woord voor het staan in het ambt als dienaar van God.³ Het hier gebruikte woord betekent een zeer persoonlijke dienst, die uit liefde wordt volbracht.

Een arbeider, volgens een woordenboek van de Nederlandse taal, is o.a. 'iemand die op geestelijk of zedelijk gebied krachtig werkzaam is'.

Jezus heeft het over dit type arbeiders als Hij zegt: 'De oogst is wel groot, maar arbeiders zijn er weinig. Bidt daarom de Heer van de oogst, dat Hij arbeiders uitzende in zijn oogst.'⁴ Vlak daar na zendt Hij zijn twaalf discipelen uit.

Geestelijke vermenigvuldiging

Het doel van De Navigators is het aantal arbeiders in de wijngaard van de Heer te vermenigvuldigen. Dit gebeurt door een groep van (meest jonge) mensen die gedreven door de liefde van en voor God zich inzetten voor een wereld in nood. Zelf gegrepen door Jezus Christus verlangen ze ernaar dat anderen Hem ook leren kennen. Dat gebeurt allereerst door middel van evangelisatie.

Verder door opbouw, want ze helpen hen die christen werden in de ontwikkeling van hun geestelijk leven. Daarna proberen ze die personen toe te rusten om op hun beurt hun eigen bijdrage te leveren in kerk en maatschappij.

Hoewel deze drie pijlers – evangelisatie, opbouw en toerusting – ook het fundament vormen van de Captain's Club en het Algemeen Navigatorwerk (waarover later), worden die het duidelijkst zichtbaar in het studentenwerk.

Het studentenwerk

Gosse Hiemstra is verantwoordelijk voor het Nederlandse studentenwerk.

Tijdens zijn studie scheikunde stelde Gosse zich vragen over het geloof. Ben ik een christen vanwege mijn opvoeding?, vroeg hij zich af. En: Wat is de waarde van het geloof? Is het allemaal echt waar? Door gesprekken met een medestudent kwam hij tot geloofs zekerheid. Daarna ging hij al gauw actief meedraaien in het Delftse studentenwerk. Nadat Gosse als ingenieur afgestudeerd was, werd hij fulltime medewerker, verantwoordelijk voor de Leidse Navigatorgroep. De volgende stap werd het leiding geven aan het landelijke werk onder studenten.

Gosse Hiemstra vindt het studentenwerk om verschillende redenen een

strategische bediening. Hij ziet momenteel niet veel groepen die zich intensief met evangelisatie en opbouwwerk onder studenten bezighouden. Terwijl dit, ook met het oog op hun toekomstige verantwoordelijkheid in de samenleving, een groep is die niet mag worden verwaarloosd. Het begrip strategisch slaat ook op de leeftijd. De studiejaren vormen immers een tijd waarin jonge mensen op zichzelf gaan wonen, zelfstandig beslissingen leren nemen en meer dan daarvoor tot een eigen meningsvorming geraken. De studiejaren bieden dus unieke mogelijkheden tot toerusting voor de toekomst. Daarna, met een baan en een gezin, is het vaak moeilijker dezelfde onverdeelde aandacht te geven aan zaken van het geloof.

Stemmen uit de praktijk

Een 37-jarige politicoloog bevestigt dat. Hij zegt: ‘Je woonsituatie en het feit dat je nog weinig maatschappelijke verantwoordelijkheid hebt, dragen daartoe bij. Ik heb die tijd ervaren als een opleidingsfase voor het leven. Ik ben indertijd vrij sterk betrokken geweest bij de organisatorische kant van het studentenwerk. Dat heeft mijn zelfvertrouwen versterkt en mogelijkheden geboden mijn gaven te ontwikkelen waardoor ik anderen kan dienen. Ik ben daar erg dankbaar voor.’ Anderen zeggen dat er meer diepte en grotere warmte is gekomen in hun relaties. ‘In mijn werk heb ik daarvan veel profijt. In het omgaan met collega’s, het werken in teams en leiding geven aan projecten zijn relaties van groot belang. Ik ben er nu meer op gericht om de mensen tot hun recht te laten komen.’

Vriendschap

Een deskundige, professor dr. ir. J.H. van Bommel, werkzaam aan de faculteit der geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, zegt in dit verband: ‘De geestelijke bagage die je in de eerste twee à drie jaar van je studie meekrijgt, is heel belangrijk, net als de vrienden in de eerste weken en maanden. Wat je in je studietijd ontvangt, is van onschatbare waarde, het is de trendsetter voor de rest van je leven. Je bevindt je in deze periode op de kruispunten van je leven. Je kiest welke wegen je inslaat en wie daarbij je gidsen zijn.’

Professor Van Bommel heeft regelmatig te maken met studenten uit de Amsterdamse Navigatorgroep. Hij zegt daarover: ‘De Navigators heb ik leren kennen als mensen die vanuit hun geloof contact zoeken op het persoonlijke niveau met mensen in hun studie en werk. Ik denk dat dit een heel goede invalshoek is. Vooral nu verscheidene andere wijzen van evangelieverkondiging het niet meer doen, is het persoonlijke contact van wezenlijk belang. Ik heb grote waardering voor de wijze waarop individuele vriendschapsbanden door Navigators worden opgebouwd.’

Variatie in benadering

Studenten ontmoeten elkaar op verschillende manieren. In grotere groepen,

zoals in conferenties en kampen, en in kleinere, tijdens besloten avonden en in Bijbelkringen. De nadruk op het persoonlijke contact is het sterkst.

Samenkomen in groter verband wordt als belangrijk ervaren, omdat dit het gevoel versterkt ergens bij te horen. Het is ook nodig voor geestelijke voeding en onderling contact. Maar de persoonlijke benadering is het kostbaarst en niet door iets anders te vervangen. Het contact van man tot man, van vrouw tot vrouw is nodig voor het beleven van vriendschap en een op de persoon afgestemde toerusting.

Overdracht van het leven

Bij dit alles speelt overdracht van het leven de voornaamste rol. De jonge christen verlangt allereerst naar een echte vriend. Naar iemand die in alle onderdelen van zijn leven is geïnteresseerd. Naar een mens met wie hij kan praten over de zaken van het geloof, zijn werk of studie en opgedane (vaak negatieve) ervaringen. Veel jonge mensen hebben vragen over hun identiteit, hun eigenwaarde en hoe te leven met hun geweten.

Het vermenigvuldigen van arbeiders heeft dus allereerst te maken met de overdracht van een leven. Daaruit vloeit voort dat men de ander ook helpt bij de overdracht van zijn of haar geloof.

Gosse Hiemstra: ‘Je doet de dingen sámen. Op stap voor evangelisatie, het leiden van een gespreksgroep, persoonlijke hulp bieden aan de enkeling, dat doe je de ander vóór. Het is een overdracht van je hart, je leven, je kennis. Als je zelf enthousiast bent over de dingen van God, dan slaat dat aan. Dan springt de vonk vaak over. Van jou naar hem, van hem naar een ander.’

Realistisch bij dit alles is wel er rekening mee te houden dat het thans moeilijker is jonge mensen te bereiken dan tien, vijftien jaar geleden. Het is een algemeen verschijnsel – ook bij studenten – dat er minder Bijbelkennis is dan voorheen. Ze krijgen ook minder van thuis mee.

Conferenties

Een wezenlijk aandeel in het studentenwerk hebben de jaarlijkse conferenties. Dat geldt voor ieder onderdeel van het Navigatorwerk.

De mogelijkheid om een aantal dagen van gedachten te wisselen over de betekenis van de Bijbel op alle terreinen van het leven, maken de zomer- en weekendconferenties tot een onvervangbaar gebeuren. De ontspannen sfeer met veel ruimte voor recreatie en het versterken van vriendschappen wordt als stimulerend ervaren. ‘Het is vooral de persoonlijke aandacht die je ontvangt, die je op je gemak stelt en bemoedigt’, zegt een jonge vrouw.

Een man met jarenlange ervaring op dit punt, een makelaar in onroerend goed, zegt hierover: ‘Ik ga nu al zo’n twintig jaar naar conferenties en kampen. Waarom? Om goede, waardevolle ervaringen met God te hebben. Om een aantal dagen uit de dagelijkse beslommingen te zijn. Om in rust na te denken over de zaken waarover God mij aanspreekt, een aanvulling op de dingen waarmee ik

thuis bezig ben.’

Werkkampen

De studentenwerkkampen – conferenties van 10 tot 14 dagen voor mensen die al wat langer meedraaien – hebben hun eigen plaats in het geheel. Ze worden opgezet in samenwerking met een conferentieoord, trainingscentrum of Bijbelinstituut in binnen- of buitenland. Tegen vergoeding in de vorm van huisvesting worden er herstel- of uitbreidingswerkzaamheden verricht. Het totale programma, bestaande uit werksituaties, toespraken en gespreksgroepen, is gericht op de ontwikkeling van de hele persoon. Het aantrekkelijke hiervan is dat iedere deelnemer niet alleen zelf veelzijdige ervaring opdoet, maar dat hij tegelijk de (vaak financieel behoeftige) medemens dient.

Bijdrage en invloed

‘De grootste bijdrage die we de wereld kunnen bieden, is mensen te helpen ontwikkelen die echte ervaringen met zichzelf en hun omgeving hebben’, zegt een kampleider. ‘Wil er in deze wereld iets positiefs gebeuren, dan moet het zijn door mensen die weten wat er werkelijk te koop is. Die weten waarover ze praten.’

Een man die de invloed van deze werkkampen kan peilen omdat hij verschillende keren groepen aan het werk heeft gezien, is de directeur van het Bijbelinstituut België in Leuven, ds. George M. Winston. Hij zegt: ‘De Navigators bewijzen hiermee hun werkelijke belangstelling voor ander geestelijk werk. In de werkweken met zo’n vijftig tot tachtig van hun mensen waarin bij ons onderhouds- en verbouwingsprojecten werden uitgevoerd, werd veel gepresteerd. Het waren goede trainingssituaties voor de deelnemers. Wij hebben daaraan veel gehad. Wat onze staf en studenten telkens opviel, was hoe geconcentreerd, nauwkeurig en doelgericht er werd gewerkt.’

Jezus’ voorbeeld

Wat mij bij het winnen en ontwikkelen van arbeiders fascineert, is de plaats die Gods Woord daarin heeft. Hoe betrouwbaar het is en niet aan tijd gebonden.

Universeel, dat wil zeggen: in alle omstandigheden toepasbaar.

Waarmee De Navigators zich thans in deze strategische bediening bezighouden, is naar het voorbeeld van de Here Jezus. Twintig eeuwen geleden bereidde Hij zijn discipelen voor op hetzelfde doel. Hij gaf hun daarmee niet alleen een levenstaak, Hij verhoogde ook de kwaliteit van hun bestaan. Johannes, met zijn broer Jakobus eens ‘zoon van de donder’ genoemd, verandert in een apostel van de liefde.

De impulsieve, onevenwichtige Simon wordt Petrus, wat rots betekent. Bij Jezus’ heengaan van de aarde draagt Hij zijn werk aan zijn discipelen over met de woorden: ‘Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u.’⁵ Door de omgang met Hem zijn die mannen van allerlei slag en aan wie niets menselijks

vreemd is, bekwame dienstknechten van God geworden; arbeiders in zijn oogst. In zijn hogepriesterlijk gebed (Johannes 17) pleit Jezus voor hen: de mensen die God Hem uit de wereld gegeven heeft. Over hun schouders heen bidt Hij ‘niet alleen voor dezen, maar ook voor hen die door hun woord in Mij geloven’. Omdat er in de voorbijgegane generaties steeds weer mensen waren die de boodschap doorgaven, behoren tot hen ook de jongere en oudere mensen die nu door De Navigators worden bereikt.

Teleurstelling en tegenslag

Jezus kampte in zijn dagen in zijn werk ook met teleurstelling en tegenslag. Judas, één van zijn twaalf discipelen, werd een afvallige en verrader, uit eigenbelang. Een ander, Thomas, had na drie jaar van dagelijkse omgang met zijn Heer nog steeds te kampen met ongeloof. Paulus kende de vreugde door de geestelijke ontwikkeling van mensen als Timoteüs, Titus en vele anderen. Zijn brieven getuigen daarnaast ook van teleurstelling. In mensen en in zichzelf. Als hij aan de christenen in Korinte schrijft: Volgt mijn voorbeeld,⁶ en aan die van Filippi: Wat gij van mij gehoord en gezien hebt, brengt dat in toepassing,⁷ dan doet hij dat niet uit gevoelens van zelfoverschatting of superioriteit. Het is vanuit de drang van zijn hart dat de verkondiging van het evangelie moet doorgaan. Dat Gods plan met deze wereld moet worden uitgevoerd. Via mensen, – vaak *ondanks* die mensen.

Sinds Dawson Trotman vijftig jaar geleden dit werk begon, beleven De Navigators daarin veel vreugde en ook teleurstellingen. Niet alleen door tekortkomingen van anderen, ook door die van henzelf. Een organisatie, net als een mens, leert al doende en is onderhevig aan groei, zowel naar binnen als naar buiten.

Veranderde levens

Een bewijs voor het bestaansrecht en de waarde van dit werk zijn voor mij de veranderde levens die ik als een gevolg daarvan zie ontstaan. Jonge mensen die rijpen naar volwassenheid in velerlei opzicht: geestelijk, zedelijk, maatschappelijk.

Er zijn op deze wereld veel boeiende dingen te beleven. We kunnen genieten van de natuur met haar imposante berglandschappen en onvergetelijke zonsondergangen. Er is de schoonheid in de wereld van de muziek en andere kunstuitingen.

Het boeiendste en grootste wonder van allemaal is als je zelfzuchtige, weerbarstige mensenharten door het evangelie en de kracht van de Heilige Geest ziet veranderen naar het beeld van God. Daarbij zinkt elke andere schoonheid in het niet.

Een bediening die zich daarop richt, is inderdaad strategisch, ieder die daarin mag meewerken is bevoorrecht. Zo'n werk moet doorgaan.

9. De Captain's Club

‘Ik lees de Bijbel, jij ook?’

De vraag wappert me tegen via een zelfgemaakte poster vanaf een boom in het Captain's Club-kamp op een terrein in Dalfsen. Ze hangt er kennelijk al een poos, want wind en regen hebben haar danig gehavend.

Het geheel doet me denken aan de vraag die bekende Nederlanders hun landgenoten dezer dagen via de media stellen: ‘Ik drink melk, u ook?’ De Captain's Cluppers hebben daarop dus hun eigen variant bedacht. Ondanks de ontspannen sfeer en jool in het kamp geven de woorden aan waarom het hier in de eerste plaats draait: de Bijbel. Deze combinatie van ernst en vrolijkheid typeert het Nederlandse C.C.-werk.

Het ontstaan

Toen in 1972 de eerste studenten die via het Navigatorwerk bewust tot geloof in Jezus Christus gekomen waren, afstudeerden, vroegen velen zich af: wat gaan wij doen met wat we in de afgelopen jaren zelf hebben geleerd?

Enkelen van hen vonden een plaats als stafmedewerker bij De Navigators of elders. De meesten zochten een baan. Ze werken nu in het bedrijfsleven, in het onderwijs, de medische sector of in een ander beroep. Met hen ontstond er een groep mensen die zich in hun vrije tijd wilde inzetten voor de jeugd. Al waren er veel kerken en organisaties, men vond dat er nog veel werk bleef te doen. Zeker in een tijd en maatschappij waarin steeds minder met God en de Bijbel rekening werd gehouden.

Men dacht aan zo'n miljoen jongeren tussen 15 en 20 jaar die geen flauw idee hebben van de liefde van Jezus Christus. Die onkundig zijn van de dingen die van het hoogste levensbelang zijn.

Zo ontstond het jeugdwerk van De Navigators. Opgezet door jonge mensen die ervaring hadden opgedaan in het werken met leeftijdgenoten. En die een diep verlangen hadden hun geloof met anderen te delen.

Het werk kreeg een eigen naam, die met zijn nautische klank paste bij die van de moederorganisatie. Inhoudelijk – dat was duidelijk – wijst die heen naar Jezus Christus.

Kleinschalig

De Captain's Club kreeg een heel eigen karakter. Er ontwikkelde zich geleidelijk een scala aan activiteiten, serieuze en ludieke, bedoeld om de jongelui op een frisse en eigentijdse manier in aanraking te brengen met Jezus Christus.

De C.C. kent grotere activiteiten, zoals kampen en sportdagen, maar de nadruk ligt op kleine groepen. ‘Kleine groepen geven ons veel ruimte voor persoonlijke aandacht. Bij grotere aantallen vlucht men gemakkelijker in de massa.’ Dit zegt Auke Lemstra, die acht jaar leiding gaf aan het C.C.-werk. Zo kwamen

celgroepen tot stand van zo'n 15 tot 25 jongelui, groot genoeg om er niet te veel in op te vallen; klein genoeg om niet erin verloren te raken. Dat is belangrijk, want: 'Als je jongelui de eerste vijf tot tien keer dat ze komen niet kunt helpen in hun diepliggende behoeften, blijven ze weg.'

Het wekelijkse contact blijkt uiterst belangrijk. Voor Bijbelstudie, maar niet minder om gezellig te praten, waardoor er onderling hechte vriendschapsbanden ontstaan.

Heeft de jeugd van deze tijd nog wel interesse voor geestelijke zaken? Is daarmee bezig zijn niet uit de tijd? Auke: 'Die interesse is er volop. De vraag is of wij ouderen een gericht oor hebben om die op te merken. En of we manieren vinden ons daarbij aan te sluiten.'

Relatie ouders

Hoewel de Captain's Club bij veel jongeren een grote plaats inneemt, moet ze niet gezien worden als een concurrent van ouders of andere opvoeders. Ze wil niet fungeren als correctie op hun beleid. Integendeel. Ze probeert op allerlei manieren, o.a. door speciale avonden met ouders, goede relaties op te bouwen. Lemstra zegt: 'Er is in ons cultuurpatroon een natuurlijke behoefte om naast het ouderlijk huis een milieu te vinden waar men zich kan uiten. Waar men de waarden van thuis objectief kan vergelijken, waar de goede dingen van thuis min of meer bevestigd worden. De jeugd zoekt naar bevestiging van wat wezenlijk is.' Lemstra, voormalig hoofd van een christelijke school, kent de jeugd. (Auke Lemstra heeft zijn baan bij De Navigators intussen verwisseld voor een bij de Wycliffe Bijbelvertalers.)

Een moeder bevestigt wat hij zegt: 'Wij, ouders, zijn geweldig enthousiast erover dat onze jongens met de Captain's Club in aanraking kwamen. De oudste nam de jongste indertijd mee. Die is er regelmatig heen blijven gaan en kreeg steeds meer verantwoordelijkheid.

De invloed was merkbaar, op school en thuis. Door de ontwikkeling van hun geestelijk leven kan ik zeggen dat onze jongens zich van veel andere mensen gunstig onderscheiden. Dat blijkt o.a. uit hun houding ten opzichte van hun naasten.

Thuis bleken ze aanspreekbaar als we als ouders corrigerend moesten optreden. Het had invloed op kleinere zaken, zoals huiswerk. En op grote: hun levenskeuze. Beiden kozen een gelovig meisje als levenspartner, die ook actief is in geestelijk werk. Een klasgenoot van de jongste begon door toedoen van De Navigators samen met hem een Bijbelkringetje in zijn kerk. Dat loopt nu alweer jaren.'

Activiteiten

De C.C.-kampen ademen een heel eigen sfeer. Het gaat er losjes en ontspannen toe. Er is veel ruimte voor vrolijkheid en gezelligheid. Er zijn groepsactiviteiten naar keuze. Men kan onder deskundige leiding een bepaalde vaardigheid onder

de knie krijgen. Een tak van sport, bijvoorbeeld. In de groep ‘natuur’ of ‘creatief’ worden excursies ondernomen of leert men een muziekinstrument bespelen.

De vakantiesfeer komt ook tot uiting in het zingen en de gezelligheid van de avondbijeenkomst. Een nachtelijke wandeling of praten rond het kampvuur behoort tot de hoogtepunten.

Hoe de jongelui dit ervaren, bewijst de ervaring van een 16-jarige bij zijn thuiskomst. ‘Mam, ik heb van mijn leven nog nooit zo veel gelachen!’ Het was dezelfde jongen die, nadenkend over wat hij beleefde, korte tijd daarna tot geloof kwam.

De Captain’s Club Inter City Cup (CCICC) is een jaarlijks terugkerend spektakel waarnaar met spanning wordt uitgezien. De ‘Cup’ is een opgeschilderde melkbus en er wordt om gevochten als om een echte cup. Er wordt alles aan gedaan om de eigen naam aan die van de winnaars van voorgaande jaren toe te voegen. Verder zijn er zes bekertjes voor de verschillende onderdelen.

De Grote Race, waaraan alle plaatsen meedoen en die zowel met zeepkisten, met autopeds of andere vehikels kan worden gehouden, is het slot en klapstuk van de dag. Daarover wordt het hele jaar nagepraat.

De cirkel is rond

Karel van der Mast was één van de eerste studenten die in 1972 met enkele flatbewoners zijn huis openstelde voor de Captain’s Club in Delft. ‘Wat me nog helder voor de geest staat, is de ontzettend fijne tijd die we beleefden. We kregen er aardige gesprekken met jongelui die behoorlijk kritisch waren, maar goede en reële vragen stelden. Er waren ook veel leuke nevenactiviteiten.’ Of de jongelui openstonden voor de Bijbel? ‘Ja! De jeugd staat zeker niet negatief tegenover de Bijbel. De sfeer werd bepaald door ons ouderen, die door de jongeren kennelijk als harten-winnend werd ervaren. Ik denk ook omdat we hen serieus namen.

Sinds enige maanden is professor dr. K.D. van der Mast (34) naar Delft teruggekeerd. Hij werd aangesteld als hoogleraar en doceert aan de afdeling Technische Natuurkunde.

Hoe ziet hij het C.C.-werk nu in verband met een doorstroming naar de universiteit? ‘Ik vind het ontzettend belangrijk om leerlingen van middelbare scholen te begeleiden, omdat die zelf aan het nadenken slaan. De jeugd doet dat nu vroeger dan in mijn tijd. Het is in veel gevallen verlegd van de universiteit naar de middelbare school en valt in de periode waarin je gevoelsmatig afstand neemt van je ouders. Daarom is het belangrijk dat ze in contact komen met andere ouderen met wie ze ook communiceren. Het is de tijd waarin men nog ontvankelijk is, waarin nog niet negatief is gekozen. Je kunt de Bijbel aannemelijk en aantrekkelijk voor hen maken. Op hen het gevoel overdragen dat Gods Woord niet ouderwets is, dat het ook voor mij is geschreven. Ik beschouw

het ook als een voorrecht de ouders in dit opzicht te ondersteunen en te helpen door hun kinderen te laten merken dat we hen respecteren.’

Onvergetelijk

De leeftijd van de Cluppers en de opzet van het C.C.-werk maken dat er een grote doorstroming is. Sommigen stappen over naar het studentenwerk om ‘door te leren’. Anderen gingen zich inzetten in een andere evangelische organisatie of eigen kerk of gemeente. Met weer anderen bleek het niet mogelijk blijvend contact te houden. Ongeacht waar de jongelui uiteindelijk terechtkomen, lijdt het geen twijfel dat de kennismaking met de Captain’s Club voor velen een onvergetelijke ervaring is geworden, die vaak ook in latere jaren vruchten afwierp.

Jackie is daarvan een bewijs. Als 18-jarige was ze indertijd eraan toe om alcoholiste worden. Door middel van de drank probeerde ze haar eenzaamheid, frustratie over slechte schoolcijfers en de spanningen van een tienerliefdesaffaire de baas te worden.

Op een nacht raakte ze na hevig gedronken te hebben in zo’n grote emotionele verwarring, dat er om drie uur een dokter moest worden geroepen. Die kwam, toonde zich uiterst bezorgd en bleef meer dan twee uur aan haar bed zitten, – totdat ze in slaap viel. Vlak voordat dit gebeurde, hoorde Jackie dat hij zachtjes voor haar bad. Tijdens verschillende bezoeken aan de dokter daarna kwam steeds hetzelfde onderwerp ter sprake: er is een oplossing voor je leven, maar dan moet je het in een andere richting zoeken. Later begreep ze dat dit te maken had met geloven in Jezus Christus. De arts raadde haar aan een jeugdbijeenkomst bij te wonen, die Captain’s Club werd genoemd.

Met weinig zin maar om hem te plezieren ging ze. De eerste bijeenkomst werd beslissend. De jongelui die ze ontmoette, bezaten een levendigheid en vrolijkheid die Jackie aantrok. De korte toespraak aan het eind bracht haar eindelijk het antwoord op haar problemen. Die avond werd Jackie christen. Dat ging geleidelijk al haar relaties – thuis, op school en met haar vriend – beïnvloeden. Jackie had de levensveranderende kracht van Jezus Christus ontdekt. De tijd in de Captain’s Club ligt ver achter haar, maar het geloof is gebleven.

Zo zijn er meer. Geeske bijvoorbeeld, 16 jaar en in klas drie van de mavo. Ze ging naar de Captain’s Club vanwege de verhalen die haar broer en zus thuis vertelden. ‘Het is er erg gezellig. Iedereen doet zo aardig tegen elkaar.’

Geeske koos bewust voor Christus en vertelt enthousiast over haar ervaringen aan haar vriendinnen op school. Ze nodigt hen uit; voor iets van sport bijvoorbeeld. ‘Waar je kunt lachen.’

Wijnand zit in drie vwo en is 15 jaar. Ook hij kwam af op het enthousiasme van anderen. Bijbelstudie zette hem tot nadenken, waarna hij Christus in zijn hart en leven binnenliet. Geleidelijk ontdekte Wijnand dat hij anders ging denken en handelen. Hij heeft God echt leren vertrouwen.

Visie

Geloven is voor Captain's Cluppers niet alleen een geestelijke zaak, van hart en mond. Ze laten ook vaak hun handen wapperen. Er werd in de loop der jaren soms bos gekapt en er werden infrastructuurwerkzaamheden verricht.

Echte bekering blijkt ook uit de bekering van de portemonnee. Het Captain's Club-werk kan die toets doorstaan. De zomerkampen hebben soms een financieel project. Zo brachten enkele honderden C.C.'ers in 1982 ver over de vijfduizend gulden bij elkaar. Doelen: een tekstverwerker op het kantoor in Driebergen en ondersteuning van twee zendingsechtparen, het ene in het Midden-Oosten, het andere in het Verre Oosten.

'We willen de jongelui niet alleen de waarde van geld leren kennen. We willen dat graag koppelen aan visie op de dienst van God.' Die uitspraak verbond Auke Lemstra enkele jaren geleden aan een uitnodiging aan mij.

'Wil je in de kampen komen vertellen over je boekenproject voor landen die de uitgave daarvan niet zelf kunnen financieren?' Zo reisde ik die zomer zes kampen af met het verzoek van mijn Portugese uitgever op zak.

Het is aan de enkele honderden leerlingen van middelbare scholen te danken dat *Seu nome é mulher*, d.w.z. 'Haar naam is vrouw' (*Manninne*) in het Portugees verscheen. Van hun zakgeld brachten ze daarvoor ruim zesduizend gulden op.

'We kunnen zeggen dat het boek een succes is', schreef de uitgever later. 'We hebben het idee om het te gebruiken voor groepsstudie in verschillende kerken geïntroduceerd.'

Eén van de mensen die het boek ontving en zich erkentelijk toonde, was de toenmalige Portugese premier, mevrouw Maria de Lourdes Pintasilgo, bekend door haar interesse voor arbeid onder vrouwen. Zonder de Nederlandse Captain's Cluppers was dit alles niet mogelijk geweest.

Het is niet de enige vrucht van het C.C.-werk in het buitenland. Het idee sloeg over naar andere Europese landen. Met de hulp van Nederlandse stafmedewerkers ontstonden er Captain's Clubs in Noorwegen, Engeland en Duitsland. Jongelui daar worden eveneens gestimuleerd in het volgen van Jezus als hun Captain en in het worden van zijn discipelen.

10. Het dubbeltje van Judy

Judy Piatt, het dochttertje van de eerste Navigator-directeur, was niet ouder dan zes jaar toen ze op een dag ons kantoor binnenstapte. Ik zat juist achter het grote kasboek. Regelrecht kwam ze op me af.

‘Alsjeblieft’, zei ze, en legde een dubbeltje op het blanke vel papier. Ik begreep even niet wat ze bedoelde. Toen kreeg ik het door. Judy had blijkbaar net haar zakgeld gekregen en stond een deel daarvan nu af aan het werk voor de Heer. Ze bleef erbij staan totdat het ‘bedrag’ in de kolom onder giften was geboekt en liep toen – een beetje voldaan – weg.

Die persoonlijke betrokkenheid van jonge en oudere mensen, ook op financieel gebied, is kenmerkend voor De Navigators.

Persoonlijke betrokkenheid

Van het begin af is dit werk afhankelijk geweest van de giften van sympathiserende christenen. Dat begon met één gift van een rijksdaalder van een wijkverpleegster in 1952. Dertig jaar later was het aantal donateurs uitgegroeid tot 1700 vaste maandelijkse gevers die, naast de nog eens duizend incidentele giften, ervoor zorgden dat voor dat jaar het benodigde bedrag van twee miljoen gulden op tafel kwam.

De Navigators ervaren dankbaarheid ten opzichte van hun gevers, want het is aan deze personen te danken dat hun werk kan doorgaan. Ze ontvangen geen inkomsten uit verplichte contributies, noch subsidies van de overheid, kerken of het internationale werk. Wat het laatste betreft: Nederland was het eerste land dat van meet af aan zonder financiële steun uit het buitenland heeft gedraaid. De Navigators worden dus niet gesteund door een algemeen geïnteresseerd publiek. Hun gevers zijn mensen met wie in de meeste gevallen een persoonlijke relatie is ontwikkeld. Die meestal door een van de medewerkers tot persoonlijk geloof in Jezus Christus kwamen, en daarna door hen werden begeleid bij de ontwikkeling van dat geloof.

Vriendenkring

De achterliggende gedachte is ontleend aan het voorbeeld van Paulus die schrijft: ‘Zo heeft de Heer ook bepaald dat de verkondigers van het evangelie mogen leven van hun prediking.’¹

In de praktijk wordt elk staflid omringd door een groep van personen, een kring van vrienden die achter hem of haar staan. Deze vrienden ondersteunen de vrijgestelde ten dienste van het evangelie niet alleen met geld, ook met hun gebeden. Dat maakt dat iedere stafmedewerker zich sterk afhankelijk voelt, vooral van God. De organisatie volgt richtlijnen zodat een bepaalde financiële basis gegarandeerd is, berekend op basis van behoefte, zoals gezinsgrootte en dergelijke.

Toegewijd

‘Onze gevers zijn erg toegewijd’, zegt administrateur ir. Kees Ton. ‘We ontvangen maandelijks veel vrij grote giften. Deze komen het meest van afgestudeerden die in hun studietijd met ons in contact kwamen. Maar er komen ook vele kleine giften van Captain’s Cluppers binnen en die zijn even welkom. Wat ons blij maakt, is de band die er met veel gevers bestaat. Sommigen geven zelfs regelmatig aan twee of drie stafmensen.’

Tot 1981 hield de groei van de inkomsten ongeveer gelijke tred met die van het werk in het algemeen. Daarna stagneerde die enigszins en werden er plannen ontwikkeld om de behoeften van de organisatie onder de aandacht van een breder publiek te brengen.

Ervaring

Hoe ervaren mannen en vrouwen die zich aanvankelijk voorbereidden op een maatschappelijke positie deze manier van leven?

Kees Ton, gehuwd, drie kinderen, zegt: ‘Maatschappelijk kreeg ik een leuke baan toen ik afstudeerde, met goede vooruitzichten. Toen ik hier kwam werken, realiseerde ik me terdege dat ik voortaan waarschijnlijk financieel minder draagkrachtig zou zijn dan waarop ik me had ingesteld.’

Hij werkt intussen tien jaar bij de organisatie. Wat is, terugkijkend op die periode, zijn ervaring?

‘Ik ben ronduit enthousiast. De Here heeft altijd gegeven wat we nodig hadden. Er waren jaren dat we ons welvarend voelden en enige luxe genoten. Er zijn ook tijden dat we van week tot week moeten rekenen om rond te komen. Het positieve van deze manier van leven is dat je leert wat wezenlijk is. Neem de opvoeding van de kinderen. Je vraag je af: ‘wat kunnen we ze geven?’, ook in cultureel opzicht, muzieklessen bijvoorbeeld. Dat betekent keuzes maken, je dingen ontzeggen.’

‘Wat vindt je vrouw van deze manier van leven?’

‘Ze is eveneens enthousiast. Natuurlijk, de huishoudportemonnee vormt nogal eens de sluitpost. Dat verplaatst de druk dan naar haar. Op aanschaf van kleding, cadeautjes en uitgaan moet dan bezuinigd worden. Maar dat is de praktijk van ieder staflid. We ervaren allemaal dat het werkelijk nodige er altijd is gekomen.’

Geen wonder dus dat er bij alle stafmedewerkers van De Navigators intense dankbaarheid heerst ten opzichte van hen die hun werk mogelijk maken.

Dat leidt tot de vraag: waarom geven mensen aan deze organisatie?

Hier volgen enkele spontane antwoorden.

Waarom?

‘Ik vind het geestelijk opbouwwerk dat De Navigators doen zó waardevol, dat ik daar financieel flink aan wil bijdragen. Ik beschouw hun taak als een onderdeel – maar dan wel een heel specifiek en wezenlijk – van het grotere geheel.’ Dit zegt een vroegere student, nu getrouwd en werkzaam in de maatschappij.

Iemand anders geeft omdat ze vindt dat zij het evangelie duidelijk verkondigen en mensen helpen dat ook zelf weer door te geven. ‘Wat mij zo aantrekt, is dat ze bezig zijn met discipelschap. Het is voor mij vooral een band met personen in deze organisatie, zowel in eigen land als daarbuiten. Ik geef ook omdat ik er volkomen vertrouwen in heb dat de mensen die mijn geld ontvangen, daar verantwoord mee omgaan.’

Het feit dat de organisatie zich bezighoudt met de opbouw van de individuele mens, blijkt een sterk motief.

Iemand anders, die als Delfts student bewust christen werd, zegt: ‘Ik geef eigenlijk niet aan een organisatie maar aan God. Ik geef (ook aan anderen, maar De Navigators krijgen het leeuwendeel) omdat ik zelf door hen ben geholpen. Dat waren mensen die van giften leefden. Daarom zeg ik: dit werk moet doorgaan. Ik geef in de eerste plaats aan vrienden, niet aan een instelling, aan mensen met wie ik studeerde en die ik dus persoonlijk ken. Ik vind hun visie erg strategisch. Dat merk ik vooral in mijn ouderlingschap. De kerk heeft grote behoefte aan gevormde leken, d.w.z. mensen met een gedegen Bijbelkennis, die kringen kunnen leiden en mensen op persoonlijke basis helpen.’

Captain's Cluppers

Waarom geef jij aan de Captain's Club? We legden die vraag ook voor aan twee jongelui die regelmatig daaraan geven. Hun antwoorden:

Een havoscholiere (17 jaar): ‘Ik wil op zijn minst een tiende van mijn zakgeld (f 25,-) aan het werk van de Heer geven. Door familieomstandigheden weet ik hoe het is om afhankelijk van giften te moeten leven.’

Een 20-jarige hts'er: ‘Omdat ik graag zie dat de C.C. christenen blijft stimuleren tot het geestelijk groeien en het volgen van Jezus. Dat mag me best iets kosten, ook materieel.’

Invloed

De betrokkenheid van de vrienden van De Navigators beperkt zich niet tot deze organisatie. Dat bewijst de uitspraak van een zendeling. Toen een aantal jaar geleden een internationale geloofszending in Nederland een afdeling oprichtte en zendingen begon uit te zenden, zei hij: ‘Verreweg het grootste deel van onze ondersteuning komt van Navigators.’

Navigators zijn mensen die geven omdat ze zich bewust zijn veel te hebben ontvangen. Ze geven vanuit dankbaarheid aan God om Jezus Christus. Ze geven ook omdat ze geloven dat het waar is wat de Bijbel zegt: ‘Wie karig zaait, zal karig oogsten; wie overvloedig zaait, zal overvloedig oogsten.’²

God houdt van blijmoedige gevers. Paulus schrijft dan ook dat iedereen moet geven zonder druk, niet met tegenzin of gedwongen. Dit is ook bij De Navigators het geval. Men heeft keer op keer kunnen constateren dat er geen druk wordt uitgeoefend. Mensen vinden het een voorrecht om verantwoordelijkheid mee te dragen, ook financieel. Ze verlangen een aandeel te

hebben in Gods werk. Ze willen zich daarvoor zelfs graag offers getroosten. De financiële basis van De Navigators is hecht omdat die grondvest is op het onderricht van de Bijbel. De vruchten daarvan worden tot ver over de eigen grenzen geplukt, zowel organisatorisch als kerkelijk en landelijk.

11. Invloed in de maatschappij

Als in 1975 meer en meer jonge mannen en vrouwen aan de verschillende hogescholen en universiteiten afstuderen, blijkt er opnieuw een situatie te ontstaan die om oplossingen vraagt. Velen van hen vinden in hun vrije tijd een taak in de Captain's Clubs die intussen op verschillende plaatsen zijn gaan draaien. Ze zetten zich in voor een jongere leeftijdsgroep en geven met overtuiging aan hen door wat ze zelf ontvingen. Uiteraard kan slechts een deel van de vele afgestudeerden hier aan de slag, ook omdat hun persoonlijke geaardheid en interesse verschillen en niet iedereen zich kan vinden in jeugdwerk.

Zo ontstaat er opnieuw de behoefte aan een verbreding van het Navigatorwerk. Meer afgestudeerden willen geholpen worden om naast hun werkring een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij.

Met het beëindigen van de studie dient zich een nieuwe levensfase aan die om herbezinning en een eigen invulling vraagt. Hoe kan ik met een veeleisende maatschappelijke baan en (in veel gevallen) een groeiend gezin me geestelijk verder blijven ontwikkelen? Dat wordt voor velen de vraag.

Zal men onder de gewijzigde omstandigheden trouw kunnen blijven als discipel van Jezus Christus? Zal men anderen voor Hem kunnen blijven winnen, hen helpen opbouwen in het geloof en toerusten voor hun taak, zoals men dat als student probeerde te doen? De visie van Paulus om met alle voorhanden zijnde wijsheid ieder mens persoonlijk te begeleiden, opdat hij of zij tot volmaaktheid in Christus zou komen,¹ is in de afgelopen jaren immers ook de hunne geworden. Zal het praktisch uitvoerbaar zijn zich in de nieuwe situatie daardoor te laten blijven inspireren?

Zo zijn er vele vragen. De antwoorden blijken verre van gemakkelijk en niet meteen voorhanden. De overgang van het studentenwerk naar het minder structureel opgezette algemene werk kost tijd en aanpassing.

Wat uit die worsteling geleidelijk tevoorschijn komt en steeds duidelijker gestalte en eigen vormen krijgt, is het Algemeen Navigatorwerk (ANW).

Huwelijk en gezin

De snelle toename van het aantal door De Navigators bereikte echtparen vroeg de eerste aandacht. Er kwamen richtlijnen in verband met huwelijk en opvoeding. Geleidelijk rollen speciale studieboekjes als *Twee worden één, Jong geleerd...* en een werkboek speciaal voor huisvrouwen, *Ontplooing*, van de pers. Op vele plaatsen in het land ontstaan huisbijbelkringen voor echtparen. De nadruk ligt op onderlinge uitwisseling en toepassing van het geleerde in de praktijk.

Hoe diepgaand en grondig God tijdens de studententijd en daarna in harten heeft kunnen werken, blijkt uit de openheid die de echtparen ook ten opzichte van elkaar hebben. Men aarzelt niet eigen onmacht en problemen op tafel te leggen.

Er blijkt grote bereidheid om van elkaars ervaringen te leren.

Er komen al gauw speciale conferenties over huwelijk en gezin die in een behoefte blijken te voorzien. Twee reacties in dit verband: een zakenman, gezin met vier opgroeiende kinderen: 'Een conferentie over gezin en huwelijk heeft mijn vrouw en mij geholpen in ons huwelijk. Wij denken nog altijd met dankbaarheid terug aan de adviezen die we daar kregen. De laatste jaren bestaat de mogelijkheid om de kinderen mee te nemen. Ze vinden dat erg leuk. Het geeft een nieuwe dimensie om ook als gezin met de dingen van God bezig te zijn.' Een politicoloog, getrouwd en twee jonge kinderen, zegt: 'Mijn vrouw en ik hebben veel aan de conferenties over huwelijk en gezin. Nu we getrouwd zijn, ervaren we dat je duidelijke, geestelijke principes nodig hebt om het leven van elke dag met elkaar tot eer van God te leven. We ervaren deelname aan deze conferenties als een groot voorrecht. Dat je op dit gebied bijbelse principes krijgt aangereikt en begeleid wordt bij de praktische uitwerking ervan, ook aan de hand van schriftelijk materiaal, is volgens mij uniek in Nederland. Naar mijn weten zijn er weinigen die daarmee zo constructief bezig zijn.'

De echtparen zijn niet de enige die behoefte aan begeleiding en stimulans tonen. Andere groepen in de samenleving worden niet vergeten. Allereerst komen er activiteiten voor kinderen, gekoppeld aan de conferenties voor hun ouders. Er is dan al een eigen Bijbelstudieserie voor kinderen (*Zelf op zoek*) ontwikkeld, die ook buiten de Navigatorkring in grote aantallen wordt afgenomen. Zo trekken ouders en kinderen samen op en komen de gemeenschappelijke ervaringen ten goede aan het hele gezin.

Niet-gehuwden

In trek komen ook de conferenties voor niet-gehuwden, wier situatie eigen problematiek en mogelijkheden kent. Als de jaren vrij van gezin zich voor iemand aaneenrijgen, dan is het wenselijk dat hij of zij in dat licht zich bezint op de vraag: Wat is Gods plan met mijn leven? Hoe overwin ik de problemen die zich in mijn situatie voordoen? En: hoe benut ik de kansen voor de verdere uitbouw van mijn persoonlijkheid? Het ongehuwd-zijn biedt daarvoor specifieke mogelijkheden die nogal eens over het hoofd worden gezien.

Informatie en uitwisseling van ervaringen in verband met alleen-zijn, omgaan met seksualiteit, opbouw van relaties, houding ten opzichte van werk en het maken van carrière, zijn daarbij van het grootste belang.

Met wie kan men zich beter op deze materie bezinnen dan met hen die in vergelijkbare situaties verkeren? De belangstelling voor de conferenties van ongehuwden bewijst dat ze in een behoefte voorzien.

Streekdagen

Navigator-streekdagen met thema's over bijbelse en actuele onderwerpen brengen op hun beurt een brede groep van vele geïnteresseerden samen. De dagconferenties van het ANW blijken erg geschikt voor 'nieuwkomers'. Men

ervaart dit als een goede introductie en kennismaking met het werk.

Zout en gist

Toen Jezus deze aarde verliet en naar de hemel terugkeerde, liet Hij geen evangelisatiecommissie, bestuurscollege of opleidingsinstituut achter om zijn werk voort te zetten. Hij gaf dat in handen van enkele mensen – zijn discipelen – die Hij tevoren in de omgang met zichzelf had gevormd. Nadat deze mannen enkele jaren zijn metgezellen waren geweest, mochten ze zijn afgezanten in de wereld worden. Hun geloof zou die moeten doortrekken, veranderen. De Here Jezus zei van deze discipelen dat ze het zout der aarde waren.² Zout geeft smaak aan het eten en weert het bederf. Zonder zout is voedsel smakeloos.

Afwezigheid van zout maakt leven zelfs onmogelijk. Toch is er slechts weinig zout nodig om voedsel volledig te doortrekken en het smakelijk en houdbaar te maken.

In een gelijkenis duidt Jezus het Koninkrijk der hemelen aan als zuurdesem of gist.³ Gist geeft aan deeg iets luchtigs en doet het rijzen. Zonder gist zou deeg een kleffe, zwaar te verteren kost zijn, ongeschikt voor consumptie.

Net als bij zout is er maar weinig gist nodig om de omgeving waarin deze is opgenomen volkomen te veranderen en aan haar bestemming te doen beantwoorden.

Het Algemeen Navigatorwerk wil op dezelfde manier in de wereld werkzaam zijn. De mannen en vrouwen die het doen, willen op de plaats waar ze staan de eigen omgeving in geloof doortrekken met de liefde van God.

De mogelijkheden om dat te doen zijn vele en rijk geschakeerd. Al naar de inventiviteit en geaardheid van de beschikbare mensen. Een paar incidentele voorbeelden:

Onderwijsdag

Een vroegere Delftse student, nu afgestudeerd en leraar natuurkunde aan een havo-vwo, organiseert een onderwijsdag. Hij wil andere leerkrachten helpen hun geloof in een veranderende onderwijsmaatschappij praktisch uit te dragen. Samen bezonnen enkele tientallen onderwijsgeevenden zich op hun positie als schoolleiding of op het omgaan met de schoolleiding. Ze bespraken hun deelhebben aan het schoolgebeuren, zowel ten opzichte van leerlingen als collega's.

Lesorganisatie en het bewaren van orde waren andere onderwerpen van gesprek. De vraag die ter discussie werd gesteld, was: welke mogelijkheden heb je binnen de situatie van je school om je lesgeven fris te houden en puur routinematig werk te vermijden?

Zicht op werkloosheid

Een heel ander onderwerp werd behandeld op een eerdere Navigatordag: werkloosheid. Werkloosheid of dreigend ontslag zijn zaken waarmee steeds

meer mensen worden geconfronteerd. Voor velen heeft dat een negatieve belevingswaarde. De vraag die klemmt is ook: hoe verhoudt deze situatie zich ten opzichte van de Bijbel die zegt 'dat God alle dingen doet medewerken ten goede voor hen, die God liefhebben'?'⁴

Iemand uit het ANW, zelf werkloos, kwam met het idee een dag te organiseren voor werklozen. Hij wist uit eigen ervaring dat een werkloze in een situatie geraakt waarin het niet eenvoudig is een positieve koers te blijven varen. Zo kwam er een dag met het thema: 'Hoe kun je als christen met werkloosheid omgaan?'

Het werd een dag van bezinning op een moeilijk onderwerp. Het geheel resulteerde in uitwisseling van gedachten en bemoediging. Men hielp elkaar om niet bij de pakken te gaan neerzitten. Er werden ideeën uitgewisseld in verband met herscholing, vrijwilligerswerk en suggesties voor sollicitatie.

Sprekers en toerusters

Weer anderen voelen zich meer aangetrokken tot andere activiteiten. Er zijn kleine teams waarin mensen die al langer met De Navigators meewerken zich inzetten als spreker of toeruster. De eersten dienen kleinere of grotere groepen, de laatsten helpen enkelingen in de beleving en uitwerking van hun geloof.

Huisvrouwen

De huisvrouwen blijven in het geheel niet achter. Om enkele voorbeelden te noemen:

In één van de regio's komen sinds enige tijd een aantal huisvrouwen die betrokken zijn bij het ANW bij elkaar. Ze willen elkaar bemoedigen en stimuleren in hun leven met God en zich samen bezinnen op hun taak als huisvrouw, echtgenote en moeder. Ze bespreken hun mogelijkheden van ontspanning, maar ook die van het meedoen aan kringwerk en kerkelijke activiteiten. Op allerlei plaatsen houden moeders kinderbijbelclubs aan huis voor de schoolvriendjes van hun eigen kinderen. Ook bestudeert men in kringen met vrouwen uit de kerk of in de buurt 'vrouwen uit de Bijbel'.

Evangelisatiecursus

Er zijn anderen die zich hebben laten vormen als cursusleider van een evangelisatiecursus. De cursussen bestrijken een serie avonden en worden gegeven aan belangstellende personen, evangelisatiecommissies en kerken. Stafmedewerker Arend Post, die deze cursus ontwierp en de verantwoordelijkheid ervoor draagt, formuleert het doel: 'Mensen helpen opdat hun gewone dagelijkse leven zodanige kwaliteit krijgt dat het wervend is voor hun omgeving. Dat men actief en voortdurend bezig leert te zijn om mensen op een natuurlijke manier te winnen voor de Heer.'

Genoemde activiteiten vinden plaats in de vrije tijd. De band met De Navigators is geestelijke en emotioneel, niet organisatorisch. De meeste tijd van deze

mensen gaat zitten in hun werk. De vraag die hen allereerst bezighoudt, is: Hoe kan ik mijn christen-zijn gestalte geven in mijn baan, mijn functie? Welke invloed oefent het daar uit?

Invloed op je werk

‘Ik ben erg bezig met de nood van de werknemers’, zegt de directeur van een christelijk instituut. ‘Ik ben gericht op hun persoonlijke ontwikkeling. Je bent minder directeur dan medemens en dat wordt gewaardeerd. Ik probeer geloofszaken een plaats te geven in de belevingswereld en merk dat je zonder met de Bijbel te zwaaien geestelijke waarheden kunt overdragen. Omdat wij een christelijk instituut zijn, ben ik op zoek naar het antwoord op de vraag: Hoe gaan wij als christenen met elkaar om? Wat zijn de normen die wij als medewerkers hanteren? Volgens mij is leiding geven dienen. Dat begrip moet je invullen en dat kost jaren. Maar als je dat begrip hebt ingebouwd, dan heb je iets bereikt waarmee je jaren verder kunt. Leiding geven wil zeggen: zorgen dat je mensen aan hun trekken komen, en niet jijzelf.’

De mogelijkheid dat het Algemeen Navigatorwerk aan invloed in de samenleving blijft winnen is aanwezig. Er zullen steeds meer mensen doorstromen via de Captain’s Clubs en het Studentenwerk naar deze tak van arbeid. Ze zullen zich mengen onder het leger van werkenden en niet-werkenden in alle lagen van de maatschappij.

Jezus, die zijn discipelen aanduidde met ‘zout der aarde’, zei ook van hen: ‘U bent het licht voor deze wereld.’⁵

Geve God dat het pad van ieder van hen is ‘als het glanzende morgenlicht dat steeds helderder straalt tot de volle dag’.⁶

12. Bijdrage aan de kerk

Dominee J.J. van der Wilden, gereformeerd predikant in het Friese Ureterp, wil nog steeds een Navigator worden genoemd. 'Toen mijn vrouw en ik in 1973 het actieve Navigatorwerk verlieten om te worden uitgezonden door de Wycliffe Bijbelvertalers, zijn we blijven werken met de visie om mensen op persoonlijke basis geestelijk te helpen, zoals we dat bij De Navigators hadden geleerd.'

In de jaren voorafgaande aan hun zendingsvertaalwerk waren Jaap en Jelly van der Wilden intensief betrokken bij het Navigatorwerk. Toen zij in de Kemtuukstam op Irian Jaya, het Indonesische gedeelte van Nieuw-Guinea, gingen werken, stond er van die stamtaal nog geen letter op schrift. Toen zij na tien jaar naar Nederland terugkeerden, was een groot deel van het Nieuwe Testament vertaald. Ook waren er goede vorderingen gemaakt in het lees- en schrijfonderwijs en lieten ze mensen achter die op hun beurt bezig waren met het vertalen van de Bijbel.

De visie van geestelijke vermenigvuldiging bleek voor de Van der Wildens toepasbaar te zijn op de situatie op het zendingsveld. Het was een deel van hun manier van leven geworden.

Hun 'bouwen in mensenlevens' bleek ook uit de zes personen van verschillende Kemtuukdorpen die nu een Bijbelschoolopleiding volgen en uit de vijftig mensen die thans betrokken zijn bij actieve evangelisatie in de omliggende dorpen.

Drs. Van der Wilden gelooft dat hij als predikant deze visie van geestelijke vermenigvuldiging in zijn kerkelijke gemeente eveneens zal kunnen uitdragen. 'In de eerste plaats door mijn eigen leven. Dat is het meest uitdagende en ook het moeilijkst.'

Na zo veel jaren op het zendingsveld is het dienen van een gemeente een nieuwe ervaring, die voorzichtig en wijs moet worden aangepakt. Het Bijbelstudiemateriaal van De Navigators blijkt zowel bij de jeugd als voor de belijdeniscatechisanten een goede hulp. Een selectie uit de kindercursus *Zelf op zoek* (met toestemming overgenomen), bleek voor een honderdtal kinderen van de huiscatechisatie goed te voldoen.

Hoewel de mogelijkheden en de resultaten nog worden afgetast, is het nu al duidelijk dat deze benadering haar invloed heeft in de kerk. Op de mensen die in de Bijbelkringen bezig zijn, wordt langzamerhand een beroep gedaan. Deelname van kerkleden aan Navigator-streekdagen ervaart drs. Van der Wilden ook als positief voor hun geestelijke opbouw. Men komt daarvan enthousiast terug. Hij vindt dan ook dat predikanten zouden moeten proberen de actieve Navigators in hun gemeente in te schakelen. 'Kijk of er Navigators in je wijk zijn,' zegt hij, 'en probeer die bij elkaar te brengen.'

Ambtsdragers gevraagd

Ds. B. Martèl, hervormd predikant te Pijnacker, heeft ook ervaring met

Navigators in zijn kerk. Hij zegt: 'Ik zou wel willen dat meer Navigators ambtsdragers zouden worden om in de kerken mensen te helpen bij hun persoonlijke opbouw in het geloof. Vooral nu het steeds moeilijker wordt om daar mensen voor te vinden. Elk gemeentelid zou moeten bouwen aan zijn persoonlijk geloof.'

Over gebruikmaking van Bijbelstudiemateriaal zegt hij: 'Bij De Navigators heb ik uitstekend opbouwmateriaal gevonden.' In Pijnacker werken enkele Navigator-echtparen in de kerk. Ds. T. Houwert, een andere hervormde predikant, zegt in dat verband: 'Het is mijn wens dat de gedachte van opbouw en groei ook in Pijnacker gestalte kan worden gegeven. Je zou iedere bestaande kerk toewensen dat er aan evangelisatie wordt gedaan, opdat men komt tot persoonlijke ontdekking van het nieuwe leven in Christus.'

Navigators als ouderlingen

Civiel ingenieur Gerrie Hobbelman en zijn vrouw Marry zijn een van de echtparen in Pijnacker. Hij is ouderling. Wat heeft hij als Navigator geleerd dat hem bruikbaar doet zijn in de kerk?

Gerrie Hobbelman signaleert een groeiende belangstelling in de kerk voor de kleine groep. 'Navigators zijn mensen die daarin ervaring hebben. Ze kunnen niet alleen zelf een kring leiden, ze kunnen ook anderen leren hoe dat te doen.' Hij zegt verder: 'Er is bij mij een interesse ontwikkeld voor mensen en een verlangen om hun over God te vertellen. Je hebt geleerd om persoonlijke gesprekken te voeren en de mensen op hun gemak te stellen. Je hebt als Navigator een bijbelse opleiding gekregen. Je hebt verbanden leren ontdekken en geestelijke principes met het oog op toepassing in de praktijk van elke dag. Dat kan een aanvulling zijn op de theologische opleiding van de predikant.' Een andere Navigator, elders in het land en ook ouderling, zegt: 'Ik ben zelf geboren en getogen in de kerk. Als er één plaats is waar ik gemakkelijk contacten kan leggen, dan is het daar. Wij hebben geleerd om mensen toe te rusten; als de kerk daar meer voor openstond, dan zouden we een grotere bijdrage kunnen leveren.' Ook hij ziet het als zijn grootste bijdrage om kerkleden in kleine kring of persoonlijk te begeleiden. Beide echtparen zijn daarmee intensief en met vrucht bezig.

Lekenbeweging heeft toekomst

Ervaring met Navigators in de kerk heeft ook dr. L.M. Aarts. Hij is pastoor van drie kleine gemeenten aan De Kaag, doceert aan de Katholieke Theologische Hogeschool en is betrokken bij het kerkelijk bestuur van het bisdom. Het Navigator-echtpaar Ben en Ria de Vlieger is actief in zijn kerk.

Pastoor Aarts: 'Voorjaar 1981 bestond de kerk hier vijftig jaar. Met Ben heb ik gewerkt aan de voorbereiding van deze viering, onder meer door de keuze en uitwerking van de teksten. Er zijn maar weinig mensen die dat kunnen.'

De kerk heeft behoefte aan mensen die kunnen meedenken over de gang van

zaken in de kerk, vindt dr. Aarts. Hij ervaart een te gemakkelijke en consumptieve instelling in zijn kerk. Voor werkelijke participatie acht hij gevormde mensen nodig. 'Iemand als Ben geeft niveau aan de parochieraad.' Het aantal pastores neemt af. De gemeenten moeten steeds meer selfsupporting worden. Dr. Aarts ziet zijn taak groeien naar toerusting van mensen in de parochies. 'Ik hoop dat Ben hier kan gaan zorgen voor begeleiding bij de vorming en bij het leiden van de diensten', zegt de pastoor, die nog een paar Navigators in zijn parochie heeft. 'De lekenbeweging is de toekomst van onze kerk.'

Een andere rooms-katholiek die zicht thuis voelt bij De Navigators, o.a. omdat zij zich volgens hem ten opzichte van de kerk niet polariserend opstellen, is Paulus Steenkamp uit Eindhoven.

'De invloed van het Navigatorwerk betekende een wezenlijke stimulans voor mijn geloofsleven. Ook ervoer ik het contact met leeftijdsgenoten in dezelfde leefsituatie als positief.'

Paulus Steenkamp heeft op verschillende manieren meegewerkt in de parochie: in een liturgie-, een gebeds- en in een Bijbelstudiegroep. Hij is na meegedraaid te hebben in Eindhoven nu betrokken bij het studentenwerk in Delft. In verband met de kerk zegt hij: 'Ik hoop ook in de toekomst een goede band met de Rooms-Katholieke Kerk te houden en me in te zetten voor mensen in mijn kerk.'

Beleid t.o.v. de kerk

Wat is het beleid van De Navigators ten opzichte van de kerk? Die vraag wordt vaak gesteld. Gert Doornenbal, directeur voor De Navigators in Nederland en Scandinavië, en onderdirecteur voor Europa, zegt daarop: 'Mijn antwoord is dat wij bij De Navigators meer denken in termen van personen en plaatselijke gemeente dan in die van structuren als 'de organisatie' en 'de kerk'. Het doel en de werkwijze van De Navigators lenen zich er niet voor om zelf gemeenten te stichten. We zullen dat dan ook niet doen. Maar wij proberen de mensen te helpen hun eigen keuzes te maken ten aanzien van hun kerkelijke betrokkenheid op basis van volwassen overtuigingen.

Ik zie in het Navigatorwerk drie groepen mensen, zoals je die in Nederland overal waarneemt onder kerkmensen.

Ten eerste de groep die geen problemen heeft met haar plaatselijke gemeente omdat het Woord van God in die gemeente wordt geloofd en gepreekt.

De tweede groep heeft wel problemen met de kerk (d.w.z. de plaatselijke gemeente), maar voelt zich geroepen daarin te blijven. Deze mensen gaan niet uit hun kerk, in de hoop door hun inbreng wat zwak is te versterken en wat ziek is te genezen. Hun bijbelse motief ontlenen ze aan bijvoorbeeld Openbaring 3:1,2. Ik ben blij dat er mensen zijn die zich op een dergelijke manier inzetten voor hun plaatselijke gemeente.

De derde groep zegt: "Ik kan onmogelijk naar een kerk gaan waar niet volgens de Bijbel wordt gepreekt of waar ik niet de gemeenschap der heiligen kan

beleven.” Zij zoeken een plaatselijke gemeente waar ze dit wel kunnen ervaren. Dat is ook goed.

Wij verlangen dat mensen op basis van eigen overtuiging en roeping kiezen waar zij God willen eren en dienen. Dit is een persoonlijke keuze. En het is niet moeilijk de mogelijkheden en beperkingen van iedere keuze te zien. Wij, als organisatie, kiezen niet voor onze mensen, maar proberen hen te helpen tot het komen van eigen weloverwogen besluiten.’ Tot zover Gert Doornenbal.

Toerusting tot dienstbetoon

Wat De Navigators nastreven, is – om het met een woord uit de Bijbel te zeggen – ‘de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon’.¹ Dit is tot opbouw van het lichaam van Christus zowel naar innerlijke kracht als toename in aantal. Heiligen – de Bijbel laat daarover geen onzekerheid – zijn mensen die geloven in Jezus Christus,² christenen dus.

Die toerusting is bij voorkeur kleinschalig en is een dienst aan de enkeling of aan een kleine groep. Ze bestaat in een zich samen buigen over het Woord van God en bezinning op de meest elementaire geloofszaken. Vragen als: geloof ik persoonlijk in Jezus Christus, heb ik zekerheid van mijn geloof en verlang ik naar geestelijke groei?, moeten positief beantwoord en op de Bijbel worden gefundeerd voordat aan de eigenlijke toerusting kan worden begonnen. Net als bij het optrekken van een gebouw moet het fundament worden gelegd of getoetst eer aan het ontwikkelen van de bovenbouw kan worden begonnen.

Wat De Navigators hier hebben te bieden, is mensen en materiaal. Hoe dit in zijn werk kan gaan vertelt kapper Hans Peursum uit Rijnsburg: ‘Ik was voorzitter van het Jeugdverband, dat is het overkoepelend orgaan van het gereformeerd kerkelijk jeugdwerk. Al de clubs liepen leeg en de dominee vroeg mij: Kun jij niet voor iemand zorgen die hier een Bijbelstudie kan introduceren? Een kennis uit de gemeente verwees me naar De Navigators.’

Het begon bij hem en zijn vrouw Ria met het vaststellen van het fundament, hun persoonlijke relatie met Christus en het versterken van hun dagelijkse omgang met Hem. Het Navigatormateriaal dat tot zelfstudie en tot zelfonderzoek aanzet, bleek een goede hulp in hun geestelijke ontwikkeling.

Hans Peursum is intussen zelf ingeschakeld in het toerusten van anderen tot dienstbetoon als ouderling. Hij is verder actief in het Algemeen Navigatorwerk. Door zijn ouderlingschap ontmoet hij veel mensen die hij graag zou willen helpen in de opbouw van hun geloofsleven. Hij vindt de kerk daarvoor een uniek instrument. ‘Je ontvangt er een stuk opvoeding. Als de preek ergens aan inhoud gaat inboeten, moet je de kerk niet verlaten, maar de mensen in de gemeente proberen te bereiken en te helpen.’

Er zijn vele tientallen Navigators verspreid over het hele land, behorende tot de verscheidene kerken en geloofsgemeenschappen, die dezelfde dienst in hun gemeente zouden kunnen verrichten. De positieve invloed die daarvan zou kunnen uitgaan, is alsnog moeilijk bij benadering te schatten.

Stemmen uit de praktijk

Besluiten we dit hoofdstuk over de bijdrage van De Navigators aan de kerk met nog enkele stemmen uit de praktijk. De eerste woorden zijn van een gereformeerd emeritus-predikant, ds. A.M. Lindeboom te Hooghalen: ‘Wat mij bij De Navigators treft, is dat ze beslist niet bereid zijn om samen een apart kerkje te gaan vormen. Ze zijn interkerkelijk. En men spoort hen, die voor Christus gewonnen zijn, aan om met hun geestelijke winst in eigen kerk positief werkzaam te zijn.

Een volgend pluspunt is dat men erin slaagt het evangelie verder te dragen op een boeiende manier. Helaas heeft het in de kerken bij allerlei rechtzinnige preken en catechisatie vaak ontbroken aan goede voorlichting betreffende de praktijk van het christen-zijn. Als gevolg daarvan was er vaak ook zo weinig warmte. Het komt mij voor dat De Navigators erin zijn geslaagd dit gevaar te zien en te overwinnen. Wat mij bij deze organisatie vooral treft, is dat eruit blijkt dat de werkzaamheid van de Heilige Geest ook in deze moeilijke tijd een levende en tastbare werkelijkheid is. Als ik denk aan het feit dat bij De Navigators het evangelie gebracht wordt *door* jonge mensen *aan* jonge mensen, dan is dit voor mijn besef een treffende bevestiging van wat Petrus sprak op de Pinksterdag: ‘Uw zonen en uw dochters zullen profeteren, en uw jongelingen zullen gezichten zien...’³

Iemand anders die op veel manieren op geestelijk gebied actief is, zegt: ‘Ik beschouw De Navigators als een organisatie die een onderdeel van de gemeentetaken als opdracht heeft gekregen, namelijk discipelschapontwikkeling en praktische begeleiding van potentiële leiders. Als zodanig is ze dienstverlenend en ondersteunend aan de plaatselijke gemeente.’

13. 1 x 1 = veel

‘Als ik naar De Navigators kijk, zie ik een van de meest waardevolle dingen die ik waar dan ook zie gebeuren. Het opmerkelijke van deze organisatie is dat – hoewel kleinschalig van opzet – de invloed wereldwijd merkbaar is. Dit geldt zeker van het werk in Nederland. De Navigators die over de grenzen van eigen land of organisatie werken, zijn daarvan het bewijs.’

Dit zegt ds. George Winston, directeur van het internationale en interconfessionele Bijbelinstituut België in Leuven. Hij maakte De Navigators in Nederland vanaf het begin van dichtbij mee.

Hij zegt ook: ‘De invloed van De Navigators is groter buiten de organisatie dan erbinnen.’ Hoewel geestelijke invloed moeilijk is te meten omdat het een werk van God is in de harten van mensen, is het toch wenselijk voor een organisatie zich ten opzichte daarvan vragen te stellen. Dat werd gedaan.

Waar bleven ze?

Waar bleven de mensen die in de afgelopen jaren werden bereikt? Wat is er geworden van velen van die eerste studenten uit Delft, Amsterdam, Utrecht en de andere universiteitssteden? Hebben onderwijsgeevenden, verpleegkundigen en anderen die jarenlang Navigator-bijbelkringen en -conferenties bezochten de visie van geestelijke vermenigvuldiging verder uitgedragen? Levert Nederland inderdaad een bijdrage aan de uitvoering van Jezus’ opdracht om al de volken tot zijn discipelen te maken?

Het Nieuwsbulletin¹ ging op onderzoek uit en kwam met een verrassend antwoord. Naast het werk van de eigen organisatie in binnen- en buitenland bleek dat bijna zeventig door De Navigators gevormde Nederlanders in negentien andere organisaties werken.

In andere organisaties

Sommigen geven leiding daaraan, zoals bij de Wycliffe Bijbelvertalers, Woord en Beeld, Evangelische Lektuur Kruistocht. Bekende conferentieoorden als De Bron en De Burght hebben één of meerdere medewerkers. Youth for Christ, In de Ruimte, Stichting Antwoord tellen die eveneens.

De businessmanager, de administrateur en het hoofd huishouding van het Bijbelinstituut België zijn ‘Navigators’. De Werk- en Vormingsschool van dit instituut, dat op de praktijk gerichte vorming geeft in relaties ten opzichte van God, jezelf, kerk en maatschappij, wordt geleid door twee van deze plus een vrouwelijke ‘Navigator’.

Het doel dat zij nastreven bij dit vormingsproces? ‘Via rijping, ontplooiing en ontwikkeling, discipelen maken; mensen leren onderhouden alles wat Jezus ons geboden heeft.’

Door De Navigators in Nederland gevormde personen werken verder als zendelingen, o.a. op de Filippijnen, in Thailand, Opper-Volta, Papoea Nieuw-

Guinea, Bolivia, Suriname, Peru, Tsjaad en Spanje.

Een piloot vliegt in Tanzania voor de Mission Aviation Fellowship, een organisatie die voor meer dan zeventig kerken en zendingsgenootschappen vliegdiens ten verricht. Iemand anders vaart voor hetzelfde doel – het uitdragen van het evangelie – op de Doulos, een schip van Operatie Mobilisatie.

Onder hen zijn verder artsen, werkzaam in Afrika, Azië en het Midden-Oosten.

Eén van hen, uitgezonden door de Wereld Evangelisatie Kruistocht, werkt in een islamitisch land, waar niet openlijk over het evangelie kan worden gesproken.

Hij werkt als arts in een klein ziekenhuis, met een drukke polikliniek.

‘Daar doe ik vrijwel alles, tot keizersneden en andere operaties toe. Mijn vrouw (drie kinderen) werkt enige ochtenden per week als verpleegster.’ Zijn collega’s hebben soortgelijke ervaringen op medisch gebied.

Het Nieuwsbulletin: ‘In jullie studietijd hebben jullie in Amsterdam meegewerkt met De Navigators. Heeft die ervaring geholpen om in het Midden-Oosten werkzaam te zijn?’

Waarde van de enkeling

‘Er zijn aan onze relatie met God tijdens de afgelopen jaren nieuwe dingen toegevoegd. Niettemin danken we de discipline en praktische duidelijkheid in het geestelijk leven aan de opbouw in onze Navigator tijd. Ook hebben we training gehad in persoonlijke evangelisatie. Dat is hier heel belangrijk. Met grote meetings kun je niets beginnen. In het Navigatorwerk zijn we de waarde van de enkeling gaan zien. Ieder mens is het waard om je aan te geven, zelfs al kost dat vele jaren.’

Bij de Wycliffe Bijbelvertalers werken negentien ‘Navigators’. Twee echtparen dragen verantwoordelijkheid voor het werk in Nederland. De anderen werken als vertaler of ondersteunend personeel op drie continenten.

Verpleegsters en onderwijzers werken met verschillende zendingsgenootschappen in Zuidoost-Azië. Anderen werken dichterbij: in het Zendings Diconessenhuis in Amerongen, bij het Instituut voor Evangelisatie of de Evangelische Omroep.

Eén van de laatsten, drs. Gerard Zwijnenberg, was jarenlang betrokken, eerst bij het studentenwerk en nu bij het Algemeen Navigatorwerk. ‘Wat ik vooral bij De Navigators heb geleerd, is van mensen houden. Dat betekent ook meewerken aan iemands blijdschap. Paulus schrijft aan de Korintiërs dat hij ‘geen heerschappij wil voeren over hun geloof, maar medewerker wil zijn aan hun blijdschap’.² Dat helpt mij in mijn omgang met collega’s binnen het bedrijf. Het helpt mij ook in mijn huidige functie als voorzitter van de ondernemingsraad van de Evangelische Omroep.

Wat ik bij De Navigators heb geleerd en waardeer, is het feit dat ze mij niet hebben gezien als een object, maar als een persoon voor wie ze zich hebben ingezet, die ze tot ontplooiing wilden zien komen. Voor mijn werk binnen de ondernemingsraad betekent dit een klankbord willen zijn voor de mensen die

met hun problemen bij me komen. Dat ik leer luisteren en weet dat juiste vragen stellen belangrijker is dan het vinden van snelle oplossingen.'

Navigator-zendingen

De Navigators in Nederland treden in 1973 een nieuwe fase in. Er worden dan zendingen uitgestuurd. Na Amerika, Singapore, Canada en Engeland zijn ze de vijfde in de rij van zendende landen.

Bij de uitzending van Aral en Irene Dijksman in dat najaar naar Frankrijk zegt de internationale president, dr. Lorne Sanny: 'De Nederlanders zullen een belangrijk aandeel hebben in ons wereldwijde werk.'

De Navigators werken met een visie die exporteerbaar is. De accenten: evangelisatie, opbouw en toerusting zijn universeel. Wat van een Navigator-zending wordt verwacht, is dat hij in staat blijkt universele principes gestalte te geven in een andere cultuur. Dit stelt bepaalde eisen. In de eerste plaats dat hij of zij iemand is met een visie voor mensen, met name in zijn eigen omgeving. 'Ik ben bezorgd over mensen die zeggen visie voor de wereld te hebben maar niet voor hun eigen land', zegt Gert Doornenbal. 'Het is moeilijk liefde voor de verre naaste op te brengen als je die niet hebt voor mensen in je directe omgeving, de man of vrouw die je dagelijks ziet. Met wie je het meeste gemeen hebt.'

Uitzending vraagt uiteraard bekwaamheid om te kunnen communiceren in een vreemde taal. Heel belangrijk is ook dat het gezin goed kan functioneren in een andere cultuur.

Essentie

Rinus Baljeu, de eerste student die in 1966 in Delft werd bereikt, is na het vervullen van verschillende taken in eigen land, sinds 1978 landelijk coördinator van het werk in Zweden. Werken in Zweden betekent voor hem interesse wekken voor een religieuze beleving die er niet (meer) is.

'Is het niet frustrerend in zo'n land te werken met een visie die primair gericht is op de enkeling?'

'Ik geloof dat deze werkwijze van de ene persoon tot de andere een van de weinige dingen is die overlevingskansen hebben in een verregaande gesecculariseerde samenleving als de Zweedse. Instituties en acties zijn mijns inziens niet in staat belangstelling voor een geestelijke boodschap te wekken. Het is de enkeling die door de kwaliteit van zijn leven een nieuwe verwachting kan scheppen voor de boodschap van Christus. Daarvoor is bereidheid nodig om te offeren ten bate van de ander – in liefde, zorg en inspanning. Men kan het vergelijken met ouders die zich inzetten voor hun kinderen. Deze visie is eigen aan het Navigatorwerk, ook in Zweden. God gebruikt het leven van iedere discipel van Jezus. Voor zulke mensen ligt in onze tijd een enorm geestelijk werkterrein klaar.'

Werken in Zweden betekent voor Rinus Baljeu dat hij bekende vormen en

verwachtingen uit Nederland achter moest laten. Ze bleken onbruikbaar in het nieuwe culturele milieu. De essentie van de benadering bleef. Hij ging zijn leven inzetten voor anderen, die nu op hun beurt hetzelfde proberen te doen.

Rinus en Joke Baljeu en Aral en Irene Dijkman zijn twee van de vijf zendeling-echtparen die vanuit Nederland werden uitgezonden. Buiten hen werken er nog een arts, een verpleegster en enkele ingenieurs in Europa, Afrika, Syrië en India, die naast hun werk Navigator-verantwoordelijkheden dragen.

Vernieuwde levens

Aral Dijksmans eerste contact met De Navigators was op een zomerconferentie in 1963. ‘Het viel me op dat God, Jezus Christus, iets voor die mensen persoonlijk betekende. Dat men over Hem sprak in een gewoon gesprek.’

Een toespraak van een predikant opende zijn ogen voor de noodzaak van een persoonlijke beslissing voor Jezus Christus. Daarop volgde een verandering van levensstijl en levensdoel voor een levenslustige gymnastiekleraar.

‘Levensvernieuwend was de persoonlijke hulp die Lee Brase (destijds Amerikaans stafmedewerker in Nederland) me gaf. Hij liet me aan de hand van vragen de Bijbel bestuderen om zelf mijn antwoorden te vinden.’

Na verschillende stadia van verantwoordelijkheid in Nederland vertrokken Aral en Irene met hun gezin dus in 1973 naar Frankrijk. Met speciale opdracht voor Straatsburg.

Als gevolg daarvan kunnen tien jaar later Franse stafmedewerkers ingezet worden in Parijs en Grenoble. Het zijn mensen die in Straatsburg door de Dijksmannen en andere Navigators voor Christus werden gewonnen en ontwikkeld.

Lille, Mulhouse, Nancy en Caen hebben intussen mannen en vrouwen die naast hun dagtaak volgens Jezus’ opdracht discipelen maken. Het zijn op één na studenten die tijdens hun studie in Straatsburg werden gewonnen.

Aral Dijkman ziet grote mogelijkheden voor de toekomst. Ook onder de vele Afrikaanse studenten die in Frankrijk studeren. Hij vraagt om voorbede. De oogst lijkt groot, maar de arbeiders zijn weinige.

De kleinschaligste van alle benaderingen – van de ene mens tot de andere – blijkt van vérstrekkende en omvangrijke invloed te kunnen zijn. Ze reikt over grenzen heen en laat zich niet inkapselen of afremmen door verschillen in landscultuur of leefmilieu.

Dat ondervond ook Dirk van Zuylen. Als bloemenkweker uit Rijnsburg kwam hij in 1963 in aanraking met Lee Brase. Wat Dirk won voor De Navigators en hun visie? ‘Lee kwam vlak naast me staan. Hij was in me geïnteresseerd, werd mijn vriend. De visie was iets dat zich later daaruit ontwikkelde.’

Dirk draagt al jaren groeiende verantwoordelijkheden in Noord-Engeland. Hij geeft leiding aan de Navigatorstaf in een omvangrijk gebied en doet aan staftraining.

Geestelijke vermenigvuldiging

Eén van de mensen die jaren in Dirk van Zuylen's team meewerkte, is James Fox. Die zegt van hem: 'Dirk werd een echte vriend. Hij had de grootste invloed op mijn vrouw en mij door zijn godsvrucht, zijn welgemeende interesse en zijn praktische kwaliteiten bij de aanpak van het werk.'

James Fox is een bekend Engels filmacteur. Hij werd in 1969 door een Britse Navigator voor Christus gewonnen en geestelijk begeleid. Hij trok zich terug uit de filmwereld om met De Navigators onder studenten in verschillende steden te gaan werken. Na rijp beraad besloot hij in 1980 weer in zijn oude beroep terug te keren. In zijn boek³ legt hij van dat besluit verantwoording af.

'Was het omdat religie niet voldoende (voor me) was? Allerm minst. Mijn redenen zijn deze: het is omdat de mensen in mijn wereld, als ik trouw ben, het evangelie kunnen horen. Het is omdat ik voel dat ik door mijn acteertalent iets te bieden heb.'

Jezus' opdracht om discipelen te maken sluit de wereld van film en toneel niet buiten. Acteurs en actrices staan bij Hem niet hoger of lager aangeschreven dan andere mensen. Ze moeten het Goede Nieuws ook horen, om net als James Fox levensvreugde en levensbestemming te vinden. Fox vindt dat hij als collega door dagelijkse omgang en natuurlijk contact de beste kansen heeft om hen met het evangelie van Jezus Christus bekend te maken. Hij zegt: 'Ik bid al een aantal jaren voor mensen in mijn beroep.'

Opgnamen voor een film over de Russische ballerina Anna Pavlova brachten James Fox onlangs in Leningrad en Cuba. Hij is slechts één van een grote groep mannen en vrouwen – hedendaagse discipelen van Jezus Christus – die door een Nederlandse bloemenkweker werden geïnspireerd en geholpen.

Dirk van Zuylen bracht op zijn beurt eenvoudig in praktijk wat hij van een vriend in Nederland had gezien en geleerd, die op zijn beurt...

De visie van geestelijke vermenigvuldiging is niet alleen overdraagbaar op mensen van verschillende culturele achtergronden, ongeacht landsaard of leefmilieu. Ze blijkt toepasbaar ook in de verschillende stadia en wisselende situaties in een mensenleven. Dat is mijn persoonlijke ervaring.

Eigen ervaring

Terugkijken op 35 jaar met De Navigators is voor mij een grote vreugde.

Aanvankelijk draaide ik mee in allerlei geëigende vormen van het werk. De laatste tien jaar is die taak verlegd naar het schrijven en (laten) vertalen en uitgeven van mijn boeken over vrouwen in de Bijbel en andere.

Mijn werk veranderde. De visie bleef: mensen stimuleren tot een leven met Jezus Christus. Aan de hand van de Bijbel laten zien dat het werkelijk waardevolle en zinvolle in een mensenleven, leven met God is. Dat de plaats die Hij bij ons inneemt geluk, bruikbaarheid en onze invloed op onze omgeving bepaalt. Duidelijk maken wilde ik ook dat het mogelijk is discipel te zijn en discipelen te maken, ook tegen het einde van de twintigste eeuw. De opdracht en

de mogelijkheden hebben niets van hun kracht verloren.

Boeken overschrijden grenzen waarvoor mensen halt moeten houden. Behalve dat er honderdduizenden exemplaren van mijn boeken als Bijbelstudiemateriaal in de westerse wereld worden gebruikt, hoorden ook mensen in Rusland het boek *Manninne* voorlezen in hun eigen taal, via de radio. Sommige andere landen achter het IJzeren Gordijn hebben dit boek inmiddels in gedrukte vorm. Andere zullen dat binnen afzienbare tijd ook hebben.

‘Dank je voor wat je schreef over Priscilla’, zei een vrouw in Oost-Europa tegen me. ‘Bid dat ik mag leven als Hanna’, schreef iemand anders daar in een brief. Kostbaar voor mij is een brief van een predikant, dominee Hwa Young Hahn uit Korea. Hij schreef: ‘We hebben uw boeken gebruikt op onze damesbijbelkring. Die dames worden door mij als predikant ingezet in mijn kerk. Deze boeken hebben ons heel erg gezegend. Sinds de dames in mijn kerk deze studies hebben gevolgd, zijn de meeste van hun levens veranderd in een nieuw leven voor de Heer.’

1 x 1 = veel

Jezus zei vlak voor zijn heengaan: ‘Gaaf dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen (...) en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.’ Hij laat die opdracht vergezeld gaan van de belofte: ‘En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.’⁴

Discipel-zijn en discipelen maken, het blijft mogelijk. Ook in 19NU! Wie zich daarmee bezighoudt, ziet tot zijn verrassing dat dit v erreichende mogelijkheden heeft en blijvende resultaten. Een maal een is veel.

Noten

Hoofdstuk 1

1. 2 Timoteüs 2:2 (GNvU).
2. Matteüs 28:19.
3. Titus 2:11,12.
4. Efeziërs 2:8,10.
5. 1 Petrus 2:2.
6. 2 Timoteüs 3:15-17 (GNvU).

Hoofdstuk 2

Voor de achtergrond van dit hoofdstuk werd geraadpleegd: Betty Lee Skinner, *Daws*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, 1974.

1. Dawson Trotman, *Voor anderen leven*, Evangelie Drukkerij en Uitgeverij, Apeldoorn, p. 12,13.
2. Johannes 5:24.

Hoofdstuk 5

1. Spreuken 4:23.
2. Deuteronomium 6:1-9.
3. *Halley's Bible Handbook*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, 1962, p. 5.
4. Jesaja 55:11.

Hoofdstuk 6

1. Handelingen 18; Romeinen 16:3-5.
2. Marcus 3:14,15.

Hoofdstuk 7

1. Matteüs 4:19.
2. Matteüs 10:6.
3. Groot Nieuws voor U.
4. Matteüs 28:19.

Hoofdstuk 8

1. 2 Korintiërs 5:18-20.
2. 1 Korintiërs 12:5.
3. 1 Timoteüs 1:12.
4. Matteüs 9:37,38.
5. Johannes 20:21.
6. 1 Korintiërs 4:16.
7. Filippenzen 4:9.

Hoofdstuk 10

1. 1 Korintiërs 9:14 (GNvU).
2. 2 Korintiërs 9:6,7 (GNvU).

Hoofdstuk 11

1. Kolossenzen 1:28.
2. Matteüs 5:13.
3. Matteüs 13:33.
4. Romeinen 8:28.
5. Matteüs 5:14 (GNvU).
6. Spreuken 4:18.

Hoofdstuk 12

1. Efeziërs 4:12.
2. 1 Korintiërs 1:2; Efeziërs 1:1.
3. Handelingen 2:17.

Hoofdstuk 13

1. Nr. 1, maart 1983. Uitgave: De Navigators, Driebergen.
2. 2 Korintiërs 1:24.
3. *James Fox – Comeback*, Hodder and Stoughton, Londen 1983, p. 151.
4. Matteüs 28:19,20.